PÍSNĚ POUTNÍKA

PG
5038
F8A17
1895
díl I.

SBORNÉ VYDÁNÍ
BÁSNICKÝCH SPISŮ
JAROSLAVA VRCHLICKÉHO

Purchased for the

LIBRARY *of the*

UNIVERSITY OF TORONTO

from the

KATHLEEN MADILL BEQUEST

PÍSNĚ POUTNÍKA.

BÁSNĚ

JAROSLAVA VRCHLICKÉHO.

(1895.)

V PRAZE.
TISKEM A NÁKLADEM J. OTTY.

PG
5038
F8A17
1895
dic 1

1126940

PÍSNĚ POUTNÍKA.

Ich bin ein Pilgerim und Wandersmann.
K. F. Meyer.

Plus a me frapper on s'amuse,
Tant plus de marteaux on y use.
Staré »Ex libris«.

I.

Kraj byl pustý. Ku obzoru
orný táh' se pruh,
u noh v skalin nízkých svoru
močál v bahno tuh';
zlaté blatuchy se chvěly
cestou, kam jsem šláp',
dál na jedné noze bdělý
u splavu stál čáp.

Nikde ani duše živé,
já tu — tam ten pták;
ve západu září snivé
jen se tavil mrak.
Vřel mou duší osamělou
sešlapaný cit.
bouřil, vířil silou celou,
chtěl se vyslovit.

Ale komu? — Nemám druhů,
ani družky též!
Sám tu bloudím v světa kruhu,
kolem blud a lež,

přetvářka zlá s čapkou blázna,
sobství bez mezí,
zisku na peníz dlaň prázdná,
tyran s řetězy.

Napad' František mi svatý,
lidmi zneuznán,
v srdci oheň lásky vzňatý,
jak šel v pustý lán;
kázal rybám, kázal ptákům,
čím vřel a co chtěl,
sestře luně, bratřím mrakům
všecko pověděl.

Nemám ovšem jeho lásky
ani přízně k všem,
jeho stigmat, ani vrásky,
postů nocí, dnem,
nemám ani síly mnoho
v svatém horlení,
jíž pad tónu do jednoho
Tvůrce, stvoření!

Však též nemám hrdou pýchu,
státi sám a zvlášť,
stoicky se halit v tichu
ve mlčení plášť,
ni k těm, již mne poranili,
zlobu nemám, hněv.
mám jen zbytek slední síly,
mroucí v srdci zpěv.

Nuže tedy, naposledy
v světa hluchý šum
zni, co utkal pavouk šedý
z předíva mých dum;
tož jak patřím v sklonu síly
v světa spád a rej,
zazpívám — ty, bratře milý,
čápe. poslouchej!

II.

Vyšlo nás mnoho — svět krásný byl;
ten jeden zpíval — ten druhý pil,
ten třetí se pro holky s každičkým bil;
jaký náš cíl?

Ten, který zpíval — dávno už ztich',
ten, který píval — pije dnes, mnich,
ten, který rval se, hladí si břich,
moudrý a tich.

Já bez barvy zvláštní zdál jsem se všem,
mne lákala do dálky Svatá jen zem,
já s nimi kráčel vždy tichý a něm,
řka: »Ber mne, jak jsem!«

Po mnohých letech vracím se již,
cizí mi město jest a cizí chýž,
cizí je člověk, hvězdná jen výš
zdá se mi divně tak blíž!

Ale klid veliký v duši své mám,
ať jsem tak sešlý, ať jsem tak sám,
k všeho dnu tiše zřím v náručí tmám,
jdu, nevím kam.

III.

V provençalském klášteře kdys hostem
před lety jsem byl a opat šedý
vlídně uvítal mne v hávu prostém.

Dvakrát rohy shodil měsíc bledý
a já nemohl se rozloučiti;
byl ten klášter hnízdo um a vědy.

Opat mudrc, jakých málo zříti,
u stolu vždy rozhovory spřádal
o všem, co jen tají lidské žití.

Nejednou se o mnohé též hádal,
nejednou se vzdal mi přemožený,
znovu vzchopil se a znovu bádal.

Nad tajemstvím prostoru a změny,
času, losu, věčnosti a hrobu,
nad životem, v němž tak málo ceny.

Luštili jsme spolu dobro, zlobu,
odměnu, smrt, zodpovědnost skutků,
právo tyranů a bolest robů.

Tak jsme mnohou prodělali půtku.
Čas tu přišel mého rozloučení,
odcházel jsem, říci musím, v smutku.

Opat bratrské mi políbení
na tvář vtisk' a pravil: »Bratře milý,
smím ti dáti krátké naučení?

Uvaž je a dojdeš jistě k cíli:
Tobě chybí pevný názor světa,
proto vždy se krok tvůj v omyl chýlí.«

Po letech má upomínka slétá
často v klášter i k dobrému starci.
Jak že zněla podivná ta věta?

Pevný názor! Pěkná fráse, arci!
Kdo jej může míti, pokud žije?
Zeloti jen a snad mravokárci.

Ten však, do nějž každá vlna bije,
jenž se chví jak harfa každým dechem,
jemuž chůvou byla poesie,

Kdo je pohnut každým lesů echem,
citů každou vlnou, srdce tepem,
každou radostí a každým vzdechem,

V světa divadle kdo velkolepém
matným bleskem vlny věčna brázdí,
v reji bezděčném a často slepém

Kdo je pouze stín míhavý na zdi,
tomu pevný názor zní jak frase,
cihlou jest, jež okno ducha zazdí.

Já chci vidět — svory trhám, hráze!
Dobrý starče v monastýru tiši
požehnán buď v svojí rovnováze!

Čí však ucho všecko v světě slyší,
čí však oko všecko v světě vidí
a čí křídlo míří v hloub i k výši,

Věř, ten za pevný se názor stydí,
vždyť jsme všichni pouhé změny míčem;
nestálost je první známkou lidí.

Zůstaň při svém! — Sterým zmítán chtíčem,
neb jsem člověk, zůstanu již taký
s křídly snahy i pod vášně bičem.

Ku hvězdám ať vzpínám kalné zraky,
ať jsem vítěz nebo sklán v zlém boji,
ať jdu v slunci, v mlze nebo mraky,

Lacinou ti nechám moudrost tvoji,
s pevným světa názorem jest záhy
v koncích každý, kdo se v půtku strojí.

Sečkám. Anděl soudu až své váhy
nad tvou přísnou vznese nehybností,
nad mou změnou v konci naší dráhy.

Stál jsi, já chtěl dál, a to mi dosti.

IV.

Kdys u zdi hřbitovní
jsem znaven uleh' o polední době
a nepomyslel sobě,
jak se tam dobře sní.
V sluch v polospaní zní
šept lkavých vrb a jiv,
a snové pestrou vřavou
jdou hlavou,
sny toho, kdo byl živ.

Sny děcka, s loutkou v dlani
jež přešlo v dlouhé spaní,
jež Smrtka vzala bílá,
v rakvičku uložila
a na obličej jako z vosku ztuhlý
květ dala s obrázky kol celé truhly.

Sny dívky, která měla
mít svatbu před týdnem
a pro vždy oněměla
s posledním polibkem;
sny matky, na své děti
jež ohlédla se jen,
sny kmeta bez paměti,
kterému život — sen;
sny šumaře a hudce,
jenž v slepé žití půtce
chřtán měl tak vysmolen;
sny pytláka, jenž v lese
u cesty zradou pad',
sny družby, v každém plese

jenž novým sňatkem zmládl;
sny faráře, jenž darmo
na neřest zvedal bič;
sny správce, jenž lid v jarmo
spjal, jak chtěl jeho chtíč:
sny kantora, sny blázna,
jenž z chleba obce žil;
sny pijáka, že prázdna
vždy láhev který snil;
sny lichváře, jenž v touze
lkal k nebi: »Bože můj,
ten svět je samá nouze!«
a hladil měšec svůj.

Však nejhloub v duši moji sahá
sen samovraha.

To proto, že u samé zdi on ležel,
sen jeho nejvíc mojí lebkou běžel.
Má hlava vedle jeho hlavy,
jen mezi nimi zeď,
smrk nad oběma rozkládal se tmavý
a tam i tu fialek jedna změť
a v keři zpíval pták
a odlet' do oblak —
ó ptáčku leť!

Já zbyl tu, hrobu stráž.
Ó mrtvý, jak se máš?
Však mrtvý za zdí nedal odpověď,
a jeho sen
táh' mojí hlavou jen.

V.

Spějí luhem poutníci
s myslí zbožnou, věřící.
s rtů jim svatý splývá zpěv,
nad nimi vlá korouhev.

Celý kraj plá do zlata
a má duše dojata,
jak zří s štěpů padat květ,
do mladých se stápí let.

Štěpy starých jabloní.
jak je vánek nakloní,
střásají kol vonný sníh,
ten plá v trávě, v kolejích.

Květy tak a vůní jdem
jako básní, jako snem,
s výše, zdá se, padá zpěv,
nad námi vlá korouhev.

Chodíval jsem s nimi tak,
zanícený blahem zrak
jak se stáčel ke korouhvi,
od korouhve do oblak!

V středu sluncí, hvězd a lun.
dobrý Bůh kde měl svůj trůn,
andělů kde chvalozpěvy
zněly statisíci strun!

A já svatou touhou plál,
bych tam jednou v koutku stál,
prostý žáček, v světlo světa
zrak se pozvednouti bál.

Víro, květe nebeský
s věčných sluncí odlesky
spadlý s větví věčných hvězd
do kolejí prašných cest!

S processím jak šel jsem dál,
s květy jsem tě srovnával,
s jabloně jež svým polibkem
vonný větřík v cestu svál.

Hvězda bílá, nachová . . .
obé krok náš pochová,
padne na ně bláto, prach
všedních tužeb, malých snah.

To již úděl květů všech,
sprchnout jako sen a dech;
za nimi však plod se tlačí,
ten já vidím na stromech!

Ten já trhám, ten mi vhod;
poznání jest onen plod,
na stromu on pravdy roste
u edenských svatých vod.

Sladké květy illusí,
šlapte je, ó soudruzi!
V plody příští vědy, práce
já se dívám bez hrůzy.

Blahý v šťastné závrati,
mohu s vámi zpívati:
Sprchni květe, zraj dál plode
v kosmu valné souvrati!

Spějí luhem poutníci
s myslí zbožnou, věřící,
s rtů jim splývá svatý zpěv,
nad nimi vlá korouhev.

V pršce s vonných jabloní
jen se hlava nakloní,
s každým květem nebeský sen
o dno duše zazvoní.

VI.

Na jedno jsem zapomněl,
ač mi hlavou skoro věky letí,
jak lze, aniž bys to chtěl,
příteli či bratru překážeti.

Náhle v oči padne tíž,
šel bys krajem světa zmdlený domů.
někomu však překážíš,
ale, Bože! čím a, Bože! komu?

Ano, bratru, příteli;
vedle sebe šli jste dálnou poutí,
spolu všecko sdíleli,
náhle on se nemůž' volný hnouti.

Přes jednu tys vyrost' noc,
on se děsí, závidí a bouří.
Jaká démonská to moc
jeho nití krev a mozek chmouří?

Chtěl být sám, kde ty jsi dnes;
a co já jsem? — Zasmějte se, děti!
Chtěl bych zalézt, odkopnutý pes,
nikomu však nechci překážeti.

VII.

Na slámě v neznámé hospodě
ležel jsem, vydán tak náhodě;
z té vražda hleděla komory,
kde dvéře neměly závory.

Já čekal, každou chvíli již
kdos jde — to byla pouze myš . . .
kdos v okno ťuk' — to netopýr . . .
Ó divý hlavou letěl snů vír!

Teď stín se mih' kol okýnka,
teď dvéře vrzly tak zlehýnka;
to jistě, myslil jsem, je vrah,
a růženec svůj tisk' jsem v tmách.

Po zdupané hlíně kroků sled,
kdos byl tu již, kdos ke mně sed',
já slyšel, jak to přede zticha,
to kočka — již mi ve tvář dýchá!

Tak vlídně nocí zněl ten hlas,
strach rázem s duše mojí střás',
tak teple zněl, jak z mládí zvěst,
že soucit jest, že láska jest!

A zvíře zhublé, kost a kůže,
si našlo vedle mne své lůže,
já hladil je a usnul jist,
je slyše do snů sladce příst.

VIII.

V anděly jsem věřil v mládí,
byl to sladký sen,
s námi jsou, nás mají rádi
v jitro, noc i den.

O ďáblech jsem pochyboval —
Žití poznav tíž,
kdybych, Bože, tvůj svět nemiloval,
komu byl bych blíž?

IX.

Různí chlapi divých tváří
k ohni usedli si
a jak prská a jak září,
křik a smích se v jedno sváří,
v drsný hlahol mísí,
až mráz děsu jímal kosti
v této divné společnosti.

Klášter kdesi vyloupili,
kde co našli, vzali,
v refektáři jedli, pili,
pak se v útěk dali.
Šňůru perel s šíje Panny svaté,
kalich stříbrný a mince zlaté
ze záňadří jeden vytahoval,
co si druhý víno pochvaloval
z klášterního sklepu
od plného čepu,
do vousů si bručel jiný
chlap jak hora, plný krve, špíny:
»Hospodářství klaté,
sper to ďábel sám,
všeho bylo dost, jen žádné ženské tam!«

Hořící louč jeden zvednul
a mně svítil v líc, řka: »Kdo jsi?«
Jaký div, já chvěl se, zblednul . . .
Štěstí! otrhán a bosý
že jsem jako oni byl.
— »Kdo jsem? pravím ze všech sil:
dobrý druh a kamarád,
ohřát s vámi chci se rád.«
— »Dobrá, měj si podíl svůj,
však též něco vypravuj,
že jsi taškář, důkaz dej,
o svých kouscích povídej!«
Deset jako dračích očí
v minutě se ke mně točí,
zvědavost plá v každé líci.
A já začal zoufající.
Buď mi, Bože, milostiv,
tak jsem nelhal jaktěživ!
Hlaholící zprvu smích
brzy tlumil se, pak ztich',
z hříchů mých a vin
pozvedal se stín,
na ty lotry kles',
knihu v ruce vznes',
v které mohl číst
každý vlastní list,
každý vlastní tíž. —
Nechali mne již,
oheň zhas' a v dálce tměl se les.
Ticho, nevím, jestli kdo z nich spal,
já jsem vstal
a od ohně se plazil dál a dál,
pak tmou noční kryt,
krok můj ztajil mech,

v divý dal se spěch,
až mi jitra svit
vrátil v duši bezpečí a klid.

Však ty, Bože, víš,
po letech když kolem sebe zřím,
sám ty rozsoudíš,
zdali patřím k nejhorším;
věř, mráz probíhá mi kosti
z celé tvého světa společnosti.

X.

Jako poutník šel jsem světem,
zamyslil se nad dítětem
i nad kmetem též;
viděl květ i zralé plody,
ve všem spor a málo shody,
celkem klam a lež.

Měl jsem hůl, ta víra slula,
(dlouho dost se neohnula,
zlomila se v sled,)
klobouk s škeblí od Jordánu
a chuť, hledět vždycky k ránu
v nový ruch a vzlet.

Tak jsem kráčel, zřel vše divy.
Na hrob stařec mdlý a sivý
klepám, však ne rád;
zlomenou hůl v kamna hoďte,
s škeblemi, ó děti, pojďte,
budeme si hrát!

XI.

Pohostinný klášter jednou přijal
mne v svou starou, zasmušilou zeď,
pod okénkem záhon resed, fijal,
kosatců a hyacintů změť.
Missál tu, pln starých initial,
děl k mé obraznosti: Leť!

A již letla k nivám Italie
přes hor temena a ladný svah;
upomínka křídlem v skráň mi bije
a já za ní roztoužený táh';
duší hrají staré melodie,
líbám svaté země práh.

Tentýž klášter, jak zde. Jednou z rána
v mřížích jeho okénka jsem stál,
divou touhou duše byla zdrána,
v srdci bouřil nezkojený žal.
Klášter ten slul Fonte Avellana,
na zdi starý nápis plál.

A já v duchu poutníka jsem viděl,
vyhnance a pěvce zároveň,
hněvem vřel, teď stejně nenáviděl,
jak dřív lásky zažeh' pochodeň!
V ráz já za svůj malý bol se styděl,
patře v jeho skutků žeň.

Zde stál Dante! — A já cítil křídla
se v mé duši slabé vznášeti,
oheň proudil v krvi, která stydla . . .
obraz ten v mé zůstal paměti.
Kde duch mřel, jenž u krásy stál zřídla,
i ty, srdce, můžeš trpěti!

Po letech ta upomínka smavá
letla za mnou z jihu na sever;
tak Bůh vždycky v žal nám úkoj dává,
po bouři se vrací svatvečer.
Srdce! v bolesti je tvoje sláva —
ale těchu každou ber!

XII.

Včera šel jsem kolem Kapitolu,
zástup lidí tam a zřeli dolů —
dva, hle, v jámě, třetí se k nim chýlí,
a už mramor vytahují bílý.

Krásná socha v staré římské říze
v slunce naší doby hledí cize,
moudří nad ní hlavy dohromady,
ký to bůh, si nevěděli rady.

A já myslí letěl do daleka . . .
věky, věky přede mnou jak řeka,
já zřel opět na severu kdesi
zástup lidí, hlavy dolů věsí.

Kopají a vytahují z hlíny
opět sochu — Tento lid byl jiný,
cizí mi v svém chování i kroji.
Přistoup' jsem k nim, nad sochou jak stojí.

Jaký svatý? Tázali se mnozí . . .
Ne, to bůh, děl jiný. — Jsou však bozi?
A dál v divém citu šla má noha,
zde lid neznal jsem, však dobře — boha.

XIII.

Bába moje vyprávěla,
(u křtu mého byla)
zdravím prý se tvářička má rděla
růžová a bílá;
spal jsem celý obřad svatý klidně,
usmíval se ze sna vlídně,
anděl za mnou stál,
v duši nebes mír mi vál.

Kmotra vážně odpovídá
na otázky kněze,
bába v tom stín jakýs zhlídá,
kterak zvolna leze,
po kruchtě se plíží, dolů stáčí
a má tvář se náhle mračí;
démon za mnou stál,
anděl před ním prchnul v dál.

»Odříkáš se Satanáše?«
tázal se kněz právě;
a já vykřik' náhle plaše,
zalkal usedavě.
Mlčení tu kmotry polekané
přehleď kněz, dál s rtů mu kane:

»i všech jeho skutků?
i též jeho pýchy?«
Já prý zas byl tichý,
ale na mé tváři zbyla stopa smutku.

Rosť jsem, do světa se vydal záhy,
viděl mnohý lid a mnohý kraj,
prošel hvozdy, moře břeh, skal prahy,
mnoho čeť a slyšel mnohou báj.
Snil a přemítal,
stín vždy za mnou stál,
do snu v blahu největším vždy reptal,
v modlitby mé tvrdošijně šeptal:
»Mým jsi, hleď,
kmotry neslyšel kněz odpověď;
nárok na tě mám,
nejsem hrozný, jak se zdám,
nemusíš se bát,
dřív mne dlužno znát.«

Za mnou stál tak v Kolossea rumech,
ba i, Kriste, na tvé Golgotě!
v huku mořských vln, v pralesu šumech
kosmem hřměl a dřímal ve hmotě;
prosák' radost, bol,
Boha druhý pól,
posměšně vždy v modlitby mé hýkal:
»Vždyť jsi mne se neodříkal!«

V očích děv se smál,
a já prchal dál,
číší na mne blysk',
řka: »Jsem sláva, zisk!«
Ba, já dobře vím,

bude státi kdys u mého lože
v chvíli poslední;
tenkrát pohledni
s celou láskou svojí na mne, Bože!

Je-li pólem tvým
štvaným, prokletým,
notou z tvého padší ze souzvuku,
pak nad ložem mým
za mé boly, snahy, touhy
budiž skončen boj váš dlouhý —
podejte si ruku!

XIV.

Já neumlknu, pokud jen mohu,
vím, co jsem dlužen sobě i Bohu
i bratru, který mi naslouchá rád;
dám ochotně všecko, co mohu dát,
dítěti úsměv, junu stisk dlaní,
milencům požehnání,
trpícím píseň o naději,
avšak nejraději
mroucím blahopřání.

XV.

Z oldáků sbor
valil se s hor,
řinčeli oštěpy, řinčeli palaši,
jako když vánice v dálku je unáší;
já stál a snil jsem v pohorské salaši —
a myslil, co se tu řítí —
to pravé jest žití!

Studentův shluk,
mandolin zvuk,
hnali se okolo v dvojstupu, v hromadě,
mizeli v mandloní kvetoucí zahradě;
já stál a snil jsem v sevillské posadě —
a myslil, co se tu řítí —
to pravé jest žití!

Chřest kastanět...
líčko a ret,
broskev a jahoda v líbezném souzvuku,
smály se, zvedly se, vedly se za ruku —
a já stál zamyšlen starého u buku
a myslil, co se tu řítí —
to pravé jest žití!

Ponurý dav
plešatých hlav,
kapuce, taláry, růžence, provazy,
arkády klášterní průvod ten obchází —
já stál a patřil jsem v askese obrazy
a myslil, co se tu řítí —
to pravé jest žití!

Všecko to tam!
Teď sám jen a sám
dívám se v jezera, zrcadla hor,
v hlubinu moří všech, ve hvězdný sbor —
a ptám se, v duši své starý ten spor:
Zda vše, co v nic se tu řítí,
ó Bože, zda to je žití?

XVI.

To bylo v dubnu. Mladý Máj
u skály pískal na šalmaj,
to čacký byl a silný jun,
ve každém dechu plno strun.

To bylo v červnu. Umdlená
tam stálo Léto — sirena,
jí s vlasů padal květ a květ,
hvozd v šumu tich', pták přestal pět.

To bylo v říjnu. Přes lada
běžela vzteklá Maenada,
vlas rozpoutaný, hnědý prs
jí břečtan halil, chmele trs.

To bylo v lednu. Pustý sad,
bez ptáka luh, u dvorce vrat
se krčil žebrák smutný, tich,
na oděvu i vousu sníh.

A já tím šel a já vše zřel,
a v hloubi srdce k sobě děl:
Táž scenerie bude plát
v zrak zmdlený mi — ach, kolikrát!

XVII.

Cos ještě vře
a k světlu tře
se srdce, srdce v tobě!
Jsi v podvečeru, v poledni?
Či jsou to jiskry poslední,
(Ó uvaž to a pohledni!)
jež v slední plají mdlobě?

Máš znovu vstát,
či jíti spat,
máš ubít, co plá v tobě?
Máš ještě síly v nový boj
a svár a vřavu, nepokoj?
Či lépe, rubáš si již stroj
a zvykej si, spát v hrobě?

Ve výhni tvé
se dál to rve;
vím, trapné to i tobě!
Vím, marná je ta řež,
co ještě, srdce, chceš?
V ten podvod, faleš, zradu, lež,
rci — cítíš sílu v sobě?

XVIII.

V hospodě kdes poutník unavený
nocleh žádal jsem, vlídně byl mi přán,
měkké lože, čtyři bílé stěny,
leh' jsem klidně, svojí dumy pán.

Chtěl jsem usnouti — v tom v jizbě vedle
dětský pláč se ozval, žalně zněl,
chvíli lkal, já mnil, že ztichne hnedle,
v tom však hlasněj zazněl a se chvěl.

Dítě trpí — co, nemůže říci.
Noc je dlouhá — vědět jen a znát,
proč tak pláče? — Rychle zhasím svíci,
stáhnu přikrývku a toužím spát.

Ale dítě neunavně kvílí...
Věčný Bože, co v tom pláči zní?
Matka darmo nad lože se chýlí,
otec beze rady patří k ní.

Proč to dítě naříká a pláče?
Poutníkem na žití prahu jest,
starého zde budí chodce, spáče,
lidskou bídou, poutí věčných hvězd.

A já ptám se: Kdo v tom lépe jesti,
dítě prosté, či já, vše jenž znám,
ztracené já, ono příští štěstí,
spolu svorní v tom: Vše k čemu, kam?

Tak jsem snil — konečně dítě ztichlo,
všecko spalo, dále kráčel čas...
Mně však u srdce to divně pichlo,
chtěl bych sám jak dítě plakat zas.

XIX.

Já lásky jsem v žití nepoznal
a vždycky kráčel dál a dál.

Já znal ji toliko z doslechu,
jak sladká prý jest na mechu.

A jak je líbezná v poduškách,
kam klesneš v hedvábný jak prach.

Však sladká tu, tam líbezná,
já viděl, jak je vítězná.

Šel městem jsem, což v Němcích kdes,
kol pik a halaparten les.

Hluk v lidu, bubny zavíří,
a vše se hnalo k pranýři.

Jenž v prostřed malého rynku čněl;
na pranýři hoch mladý dřel.

Já neptal se, zda vraždil, kradl,
já pouze viděl, že jest mlád.

A hle, tu divokou směsicí
jsem viděl drát se dívčici.

A chůze její byla let,
jejž voják nemohl zadržet.

A její oko — to byl blesk,
až před ním pancířů bled' lesk.

A než se kdokoliv nadít moh',
již byla dívka, kde byl hoch.

On polonahý u kůlu byl,
pár holomků jej v záda bil.

A jak jej bili, nevydal řev,
a z pranýře tekla jeho krev.

A dívka se tam svíjela,
a lačným rtem krev vpíjela.

A žhoucí k němu vznášela zrak,
a byla při tom krásná tak!

Ba měla v očích plno hvězd...
Tu cítil jsem, co láska jest!

XX.

Já bábu měl, ta mříti si dlouho zvykala,
a na pohled vždy v smutku jen toto říkala:
„To pravé, všeho zmar i květ,
pochopit svět!“

Ó bábo, bábo má, ach kolikrát
bych s tebou hádat chtěl se a o pravdu rvát,
tu, v které jest peklo i nebe:
Pochopit sebe!

XXI.

Nový den, nový den
zas mi svítí do oken,
nová cesta, nový cíl,
jaks mi, Bože, stanovil!

Nová noc, nová noc,
kdo mi přijde na pomoc?
Kéž mi aspoň nové sny
svítí staré do Vesny!

XXII.

Stále dál a stále dál
podél moří, středem skal,
něco hledám, včera, dnes,
snad to cesta do nebes?

Zde ji nenajdu, to vím,
nepoví to žalm ni rým,
netají to záhyb cest,
sotva že ji zná taj hvězd.

Něco hledám. Je to Bůh?
Je to veškerenstva ruch?
Je to lásky sladký klam?
Je to pravda? Nevím sám!

A zas dále musím jít,
měsíc nad hlavou jak štít
a svět kolem jako báj,
všemu tajem, sobě taj.

Umru. Jedno. Zítra, hned...
nový nastane zas let,
nová radost, nový děs...
To snad cesta do nebes?

XXIII.

Té země plachý host
se dívám na věčnost,
jak děcko na svou novou loutku,
a v urážky a boj
a citů nepokoj
se ptám, kde je ten stroj,
jímž všecko živo očím pro pochoutku?

A slyším vřavu, ruch...
Ó pouze v té jest Bůh,
v té tkáni vesmíra i v každém outku!
A překonán a sám
rád klesám v náruč tmám,
jak žebrák v smutku lkám,
jenž na tvrdý chléb pláče ve svém koutku.

XXIV.

Různé kraje, divný lid,
boží země, všichni boží děti;
moslím, protestant i žid,
vím to, v srdci radost, klid,
budou jednou jednu hymnu pěti.

Všecky zladí lásky cit,
všichni padnou sobě do objetí!
Moslím, protestant i žid,
nechají, co dělilo je, být,
boží země budou boží děti.

Strach mám, nemohu to skrýt,
co tak všichni jeden svátek světí,
moslím, protestant i žid,
katolík bych nemusil se rdít,
stranou stát, kde s nimi chtěl bych pěti.

Ptám se, patře v hvězdný třpyt,
slyše stromů šumot, ševel snětí:
„Proč byl's, Kriste, na kříž vbit?
Moslím, protestant i žid
i já — všichni jsme přec tvoje děti!“

XXV.

Odhalil prý kdosi nový svět.
Má být za to žehnán, má být klet?
V novém světě starý člověk zas
věčný stín v přírody věčný jas.

Nebylo by, Pane, mnohem líp
člověku dát novou krev a vtip
a pak sílu v nové lásky květ?
To by teprve byl — Nový svět!

XXVI.

Kam se hneš, kudy jdeš,
staré známé nalezneš,
ten se směje, ten si stýská,
onen kleje, jiný píská,
darebáci, dobrotiska.
Divnou má to Pánbůh spřež!

Vášně své chyť na otěž,
ježkem proti všem se zjež,
zpívej podle cizí noty,
dnes hvězd sluha, zítra hmoty,
vrhni v moře nejistoty
přesvědčení své jak věž.

V mrazu běž a v slunci lež,
všady zrada, klam a lež,
zmlkni v pusté resignaci,
jak se mořem ptáče ztrácí,
rozhlahol se v lidskou práci
jako zvonů zvučná spěž.

Dvakrát měř a jednou řež,
kde jen staneš, kam se hneš,
hrob tě čeká mlčenlivý,
spolkne chyby tvé i divy,
Jeden zákon věčně živý:
V posled je to jedno též!

XXVII.

Ptá se slunce paprslek,
komu bude vděk?
Žebrákovi v cestu vběhne,
ještěrce v skrýš zimní šlehne,
prchne tu a tam se nehne,
tomu šíp a tomu lék.

Ptá se vody krůpěje,
komu v cestě je?
Úkoj žíznivému ptáku,
rosou svlačci, duhou mraku,
perlou znavenému zraku
a všem symbol naděje.

Tak se nesmím rovněž ptát,
co lze komu dát:
jedněm stín a druhým plamen,
jedněm poušť a druhým pramen,
a kdo zvedne na mne kámen,
zda smím jemu lát?

XXVIII.

S divným kmochem v krčmě lesní
v kostky hrál jsem kdysi,
předtuchy a snové děsní
v zábavu se mísí;
dohrát nemoh' žádný z nás,
na hodinách prchal čas,
teď já lepší, pak on zas...
Krčmář, netrpěliv u kamen,
bručel jen.

„Nechte toho, dohrajete sotva,
druh dřív druha znaví,
lest mu silou, naděj tvoje kotva!"
moudrý krčmář praví:
„Nechte toho, jděte spat,
ty jsi znaven, on má hlad"...
Ach, tak často kolikrát
na to, co zde šlapu tvoji zem,
Bože, vzpomněl jsem!

XXIX.

Celého křesťanstva veškeré zvony
slyšel jsem poutí svou do snů mi hrát,
velebné tóny i lkající stony,
hřímavý zvuků vichr a spád,
kdybych však stát měl, smrti již blízký,
na konci světa, zvon rodné vísky
chtěl bych z té směsice rozeznat!

Severu na sněžných, mlhavých pláních,
smrti kde rubáš se na všecko klaď,
na jihu v krajkových zvonicích, báních,
přes Alpy, z pustin, jezer a lad,
života symbol i jeho snahy,
hrály ty zvony v kraj mojí dráhy,
a já jim vždycky naslouchal rád.

V srdci však hluboko utkvěl mi jeden!
Ó tento jen slyšeti jedenkrát!
zašlé zpět do vesny, v mladosti eden
do písní lákal, do poupat!
Ó zněte mi celého křesťanstva zvony,
vy velebné tóny, vy lkající stony,
ten j e d e n z vás pouze rozeznat!

XXX.

Já zřel divy světů všech,
já též prošel různé kraje,
a já cítil boží dech,
nad vším jako vítr vlaje.

Sluje dnes všem: „Dějiny!“
„Boj o život!“ sluje zítra,
výsledky zřím — příčiny,
ty se tají v hloubi nitra.

Nám lze středem všeho jít,
snažit se a chápat všecko!
Z prsu velké změny pít
vděčně jako kmet i děcko.

Najdem cos, či nenajdem,
chytnem krůpěj, či ret spráhne?
V konec všecky srovná zem,
Nic nás k svému klínu stáhne.

A ta moudrost veškerá
a ta láska a to chtění,
fantasie, nádhera,
kaleidoskop, jenž se mění.

A to plání v budoucnost
a ta víra v poesii? —
Zmlknu raděj, plachý host,
na spící jsem šlápnul zmiji.

XXXI.

S prapory a fábory
kolem mne šlo procesí.
Jděte dále za hory,
jděte dále přes lesy,
a ta vaše píseň sladká
k poctě Panny, Jezulátka
rozletiž se nebesy!

Vaše pouť mne neláká,
nechci vaše procesí;
vidím táhnout oblaka,
za nimi v skal útesy,
půjdu sám, kde sosny kvílí,
v noci, tichu — ty mi zbyly —
duše těchu najde si.

Zašli — písně hlahol ztichl,
zniklo v dálce procesí...
Na mé čelo kdosi dýchl,
cítím, nic mne nezdělí.
V konec pouti, hlas mi vece,
hochu, na šij kdosi přece
obrázek ti zavěsí!

XXXII.

Cestou jsem si zpíval,
nepomyslil na lidi;
kos i drozd i vrabec v poli
se mnou pěli ve svévoli,
však nás Pán Bůh roztřídí.
Každý z nich jen sobě zpíval,
žádný z nich se nedomníval,
že jej o tu krůpěj zpěvu
zlobný jazyk ošidí.

Kos i drozd i vrabec v poli,
publikum jich — keř a strom...
Do mne kdosi prásknul holí,
že prý zpívám „po někom“!
Chyba lávky, milý brachu,
na tuto zeď škoda hrachu,
také z tebe nemám strachu,
jak chci, zpívám, co dá Bůh,
škoda — že se plazíš v prachu,
co mou říší — volný vzduch!

XXXIII.

Každá duše, jež tu jde i stane,
najde jednou svoje Gethsemane,
kde se zeptá v bojích neustálých:
„Možno, Pane, odnít mi ten kalich?“

Je pln slzí, krve, je pln žluče,
zrak se kalí, srdce divě tluče,
marné prosby — příroda kol němá
a Bůh proto odpovědí nemá.

To se často opakuje v žití.
Vždy se tážeš — a zas musíš píti,
v posled celý život v bojích stálých
je ti jeden utrpení kalich.

A tu konečně Pán smiluje se,
bledá Smrt se v posled k tobě snese,
kalich vezme, plný slzí, žluče,
smířen ty jí klesneš do náruče.

Ale často stane se — Smrt váhá,
sil je míň a strmější jest dráha,
pot po skráni stéká v kapkách stálých:
„Možno, Pane, odnít mi ten kalich?“

Hlas dí na to: „Nelze. Dopij ke dnu,
já se za ním velkou zoří zvednu,
právě v tom, že vypíjíš ho celý,
člověk silný jsi i athlet bdělý.

Kristus pil jej — trpčejší byl věru,
vypij svůj, když dávám ti jej, beru
tobě možnost zvšednět v středu malých“ —
S úsměvem své spásy piju kalich!

XXXIV.

Dokud něco říci musím,
vždy svou sílu k písni zkusím,
ať se líbí komukoli;
nejsem víc než ptáče v poli.

Ten mu naslouchá jak zmámen,
a ten po něm hodí kámen,
a pták letí a pták zpívá..
Tak to bylo od jakživa!

XXXV.

Jdu tak světem, kam se noha
bez naděje šine,
hledám klid a hledám Boha...
Kraje stále jiné
kynou oku, kynou duši,
která tuší
dál je za těmi, jež cesta mine.

Jdu tak stále; dnes či zítra
smrt je malá změna:
Odletí cos z mého nitra,
duše roztoužená,
květ se zavře pro vše časy...
či v tůň krásy,
lásky pohrouží se beze jména?

Jdu tak dále. Nevím, hádám,
jdu tak v nejistotě,
křídla duši dát si žádám,
neklnu však hmotě.
Teprv obě v plesu, bolu
zazní spolu
v lidstva hluboké a pravá notě.

XXXVI.

Halí se zas keř i strom
v rudobílý květ,
šípkem skví se skalný lom,
písní chví se snět;
já tou krásou kráčeje,
květ jsem zvednul z koleje,
ten měl lístků pět.

Bože! Co jsem četl z nich!
V prvním Mládí ples,
v druhém Lásky teplý jih
k spánku se mi snes',
v třetím zněla přesladká
o Štěstí mi pohádka,
již jsem slýchal kdes.

Čtvrtý dýchal Nadějí,
pátý pravil: V Klid
bouřnou žití peřejí
odvahy máš jít?
A než dal jsem odpověď,
vítr šeptnul: „Lístku, leť!
a lupínek — lít'.

Tak jsem držel na dlani
v posled holý stvol
a jen vrásku na skráni
a jen v srdci bol!
Mládí, Láska, Naděje,
Štěstí, Klid! — vše rozvěje
vichr, jenž hřmí kol.

V přírody tak lesk i jas
kráčím — bledý stín;
pro jiného roste klas —
mně jen žlutý blín,
nezvednu víc jeden květ,
které sype šípků snět
v lučin smavý klín!

XXXVII.

Z venkovské školy viděl jsem
vyběhnout dětí celý sněm,
to bylo křiku a smíchu!
Já chodec stranou stál v tichu.

Zřel buclatá líčka, zřel kučery
a oči tak plné důvěry,
tu lehkost v kroku a skoku,
tu radost desíti roků!

V mé nitro, v dumy, jež ztracené,
sny bleskly mladosti zlacené
a tály zvolna v snění:
Ó lidstvo, s tebou zle není!

Dokavad zdravou mládež máš,
vždy zbystříš zrak a vzpružíš páž,
tvůj stihnout cíl se zdaří,
až budem v hrobě my staří.

Ó děti, v bídu pozdních let,
jen vámi krásy trvá květ,
jásejte v křiku a smíchu! —
Já chodec stranou dlím v tichu...

XXXVIII.

Z všeho, co najdeme na světě tom,
ať v slzách, ať v radosti tuše,
ať nebe se usmívá, ať bouří hrom,
ať květy plá, sdrán ať je života strom,
v sled vlastní jen zbude nám Duše.

S dlaně Tvůrce spadlý
jabloňový květ. —
proč jen můžem zvadlý
přinésti jej zpět?

Z všeho, co najdeme na světě tom,
ať los nás tříská či hladí,
ať nebe se usmívá, ať bouří hrom,
ať květy plá, sdrán ať je života strom,
přec nejdražší bylo jen Mládí!

S dlaně Tvůrce spadlý
jasminový květ. —
proč jen můžem zvadlý
přinésti jej zpět?

Z všeho, co najdeme na světě tom,
ať s Bohem či ďáblem je sázka,
ať nebe se usmívá, ať bouří hrom,
ať květy plá, sdrán ať je života strom,
v sled největší dar byla Láska!

S dlaně Tvůrce spadlý
granátový květ, —
proč jen můžem zvadlý
přinésti jej zpět?

Tak jsem si zpíval cestou podle skal
a vedle mne se kdosi zachechtal
a vedle kdosi přitlumeně lkal:
Ó Duše! ó Lásko!! ó Mládí!!!
Že nelze nám čistý trojí ten květ
ve smrti hodině Tvůrci dát zpět,
jak druhdy kvet',
že nejvíc v něm vichřice řádí!
Tak jsem se stokrát cestou svou ptal
u moře, v pralesích, ve stínu skal,
vždy kdosi se chechtal a kdosi se smál
a já jen lkal,
ten život dál ku hrobu pádí —
Ó Duše! ó Lásko!! ó Mládí!!!

XXXIX.

Svíjíme se, svíjíme
každý pod svým bičem,
nadšením se zpíjíme,
touhou, nebo chtíčem.
Ztracený ráj před námi...
Bouří jdeme, mlhami,
kdo jde s pravým klíčem?

Svorou těžkou, železnou,
dnes již rezovatá —
k ráji cestou bezmeznou
zavřena jsou vrata,
klíč ten Láska, onen Naděj,
Resignaci vezmi raději!
Sám si děláš kata!

Svíjíme se, svíjíme
červ jak zašlápnutý,
pravý cíl snad mijíme.
Přímý, nepohnutý
nad námi ten vyčnívá.
V hloubi pláč náš doznívá
nikým nepojmutý...

XL.

Mezi horstva velikány
zabloudil jsem kdys.
Stráně bystřinami zdrány,
balvany kol rozmetány.
Jako úzký vlis
kolem stavby strmé věže
stezka táhla se,
pod ní vodopádu lkání,
vlna, oř kde bez otěže,
zmítala se v doznívání
v sterém ohlase.

Orel velký nad kaskadou
hřímajících vod
nezastrašen jejich vádou,
vzduchů král svých křídel vládou,
mihal se jak bod.
Krok dle řečiště se šinul
níž, kde půdy sklon
přerván v hlubinu se ztrácel,
lidský hlas kde v jeku hynul
a se hlukem utrmácel
v zmírající tón.

Co teď počít? — Moje cesta
ztrácela se v tmách.
Jako rozbořená města,
která Bůh svou kletbou trestá,
skalin hrot a práh.
Nemám křídel orla k výši
nad ručej se vznést,
zpátky jít — mne mdloba jímá.
rád jsem, že jen z nouze dýši,
nuž ať proud mi, jenž tu hřímá,
kolébavkou jest!

Velké vody padající,
věčna varhany!
Skály s blesky zrytou lící,
zvyklé na sníh, na vichřici,
buďte vítány!
Tlumok šinu pod mdlou hlavu
stulen v řasný šat,
nechám buráceti vody,
hroty skal žhnout v zlatohlavu
a pln úkoje a shody
pokusím se spat.

Jaká noc a jaké snění
v této poušti skal!
Strmější než v zoři denní,
v šera rubáš zahalení
v nekonečnou dál
sněžní obři trčí kolem
v černý jak noc vzduch
po životě stopy ani . . .
Nehostinným štěrku polem
vod jen šumné dopadání
v znavený zní sluch.

Pouště, strže, regiony
hrůzy, zděšení!
Slyš, proud jako puklé zvony
z jásotu se mění v stony
zmaru, zničení!
Zde snad smrti tajuplná
s žitím spona je,
síla, velikost v ní mluví,
když ta zpívající vlna
v klíně země, staré chůvy,
v echa roztaje!

Usnout nelze — chodí kdosi
v šeru skalných stěn —
cestu hledá ven a prosí . . .
Na protěži v kapkách rosy
zmírá smutně den.
A když hvězdy posléz vzplanou
v tuto skalnou číš,
pak jen souzvuk, hudba, krása,
jež plát, zníti nepřestanou,
dí mi, hymna mnohohlasá,
oč jsem nebi blíž!

XLI.

Ahasver prý chodí světem,
stověký to brach,
sněhem zimy, jara květem,
oděv — cár a prach.

Šedá kštice a tvář zryta
bojem dnem i snem,
v hlubokých však očích kmitá
cos mu plamenem.

Báji tu jsem v mládí slyšel
nevím kolikrát.
Kdyby někdy vstříc mi vyšel,
viděl bych jej rád!

Na mnohé své dlouhé pouti
u záhybu cest
v tvář mu aspoň pohlédnouti,
dávný můj sen jest.

Často na ledovců štítu,
neb kde moře břeh,
snil jsem — mžik a vystoupí tu
jako žil v mých snech.

Ale darmo, jakby stále
se mi vyhýbal,
sám jsem kráčel světem dále,
se mnou jeho žal.

*

Až do tváře mojí vrhnul
hlubé vrásky čas,
šíj mou hrdou k zemi strhnul,
sníh střás' na můj vlas.

V pohorské to bylo chatě,
kam jsem vkročil kdys,
proti mně stín krátí v chvatě:
Bratře můj, to ty's!

Vzpínám ruce, přelud pouhý
zmizel, jak se mih',
a já pohřben v moře touhy
leh' jsem v lože tich.

Z rána všecko vysvětleno:
Na zdi v zrcadle,
vstříc jež dveřím pověšeno,
tahy uvadlé,

Vlastní tahy, tvář má zrytá
kynuly blíž sem
i zář, jež mi v očích kmitá
věčným plamenem.

A já cítil symbol jasně
halící se v klam
jako pravda v roucho básně:
Ahasver jsem sám!

XLII.

Moje dumy, moje smutky
vzrušily dnes malé sutky,
které vlídný hostitel
k chleba skývě, vína číši
postavil v mé jizby tiši.
abych se čím bavit měl.

Drobný, jemný písek bílý
zvolna splývá a se chýlí,
tiše stéká níž a níž.
zrnko padá, jak se mihne
v letu jedno druhé stihne
a již sutky obracíš.

Hodina! — Zda možná je to?
Uprchla mi v hříčce této,
obracím již sutky zas,
cítím pouze s palným bolem,
tichým křídlem tíhne kolem
neúprosný katan — Čas.

Hodiny vy přesýpací!
Jak váš písek tak se kácí
v propast písek našich dnů!
Při vší práci, při všem trudu,
při vší snaze, při všem bludu
život písek, hříčka snů.

Vy jste symbol žití věru! —
Ale nejste, jak vás beru,
jste jak život špatný vtip;
jste jen lhavý symbol žití,
neb to nelze obrátiti,
dojde-li, a začít líp!

XLIII.

Na chrámových stupních kajicnice
stojí prostovlasy v režných kytlích,
oči rudé pláčem, bledé líce;
z náměstí v tom vjíždí do ulice
s hlavou ostříhanou v hrubých pytlích
ke krku až, oslí ocas v ruce,
trestanců řad veden ku pranýři,
v holomků a katanů svých shluce.
Vozy duní, temně bubny víří,
halas divý, smích a povyk davu
letí od kašny až ku arkýři.
zvony kvílí... kohos na popravu
vedou kolem, v město vjezd král slaví.
A já v mysli svěžest a chlad trávy,
lány k nebi lnoucí klasů zlatem,
z toho víru divým prchám chvatem,
tam kde ticho. úkoj s nebe splývá
a jen cvrček v hvězdných nocích zpívá...

XLIV.

Pokosené luhy v září měsíčné!
Jaká vůně sytá, jaký země oddech,
jaké zjevy, stíny, tvary rozličné,
jaká svěžest v květech, jaká zralost v plodech!

Matko země, mladá stejně po věky,
odkud v tvoje žíly vždy ten dech a žáry?
Po všech katastrofách síla, bezděky
v nové vtělovat se dechy, tóny, tvary?

Pokosené luhy v slunci poledním,
z vůně vaší cítím země oddychání,
až s tím dechem jedním, mocným, výsledním
splyne v akkord každý sen můj i mé přání.

Matko země, mladá, z kostí dětí svých
nesmrtelnost piješ, odvahu i vzlety,
poupaty a květy zkrušit led a sníh,
ptákům ztužit křídla v let za nové světy.

A já v moři vůně kráčím jako v snách
s duší tvojí, matko, duše má se mísí,
a nad strží kosmu, jako na nitkách
vlastní příze pavouk, chvěje se a visí . . .

XLV.

V osudů lidských tajemnou knihu
jsem nahleď nejedenkrát,
poznal jsem lidstva veškerou tíhu,
shon jeho i marný chvat.

Viděl jsem často trpěti svaté,
a dobré slyšel jsem lkát,
viděl jsem silné otroctvím spjaté
svých dlaní okovy rvát.

Viděl jsem často na trůnech pýchu
a lotry slyšel ctnosti se smát,
viděl jsem četné neřesti mnichů,
tvůj, Kriste, hyzditi šat!

Viděl jsem krále s krutostí ďasů
i srdce svým obětem rvát,
slyšel jsem věštce velebit krásu,
a proto na pranýři stát.

Viděl jsem v slzách bolesti lásku
a pravdě slyšel jsem lát,
že těžko říci, kdo nesl masku,
zda oběť neb její kat.

Toto vše zpilo duši mou zmatkem,
že musím dál vždy se brát,
největším pro mne že bude svátkem
jen spáti, s poklidem spát!

XLVI.

Mně vždycky Noc je svatá,
    včera i dnes,
s ní vždycky úkoj chvátá,
    jenž roste v ples.

Toť hranice je úzká
    různých dvou dnů,
toť malá stezka kluzká
    z žití v říš snů.

A jak jdu touto drahou
    včera i dnes,
zřím, slzí živen vlahou,
    kvést nepenthes.

Jej natrhám si v kytku —
    krátký jen mžik
dne poslednímu zbytku
    vzlyknu jen: dík!

XLVII.

Bledý měsíc nad lesy
hoří jako lampa duchů.
v hloubi i skal nad tesy,
nikde vánku ani ruchu.

Chtěl bych věru jako on
dávno mrtvý v dál se řítit,
v lidstva bouř a stálý shon,
jak on svítit, svítit, svítit!

Vím, žár slunce lepší jest,
vydá víc pro život země;
avšak měsíc v středu hvězd
plá tak důvěrně a jemně.

Slunce živé — mrtvý on,
ono živí, on však léčí,
šťastný byl bych v lidstva shon
takou hovořiti řečí.

Těšit zem — plout nebesy,
vzbouzet sen a křísit tuchu . .
Bledý měsíc nad lesy
hoří jako lampa duchů.

XLVIII.

Nebe tmí se ze všech stran,
z dálky duní hrom,
suchou travou táhne van,
zlehka zčeří strom.

Zdráv buď, vánku, před bouří!
V spráhlé země líc
šlehneš, než to zabouří
vůní dívčích kštic.

Střeseš s listí bílý prach,
pták tě pozdraví,
padneš v srdce, jímž vlá strach,
křídlem únavy.

Lásko! ty jsi vánek ten
v jitra úsvitu,
pučíš jako sladký sen
v ňader úkrytu.

Než bouř začne, život sám,
burácet a hřmít,
jasný paprslek jsi tmám,
sladký dech a svit.

Padlas květ jak porosen
na osmáhlou šíj —
A teď vichry v útok jen,
a teď hrome bij!

XLIX.

Ze starého refektáře
starý mnich
zavedl mne do libráře.
Co tu knih!
V bílém, žlutém pergamenč
ku stropu na každé stěně.
v zrak mi dav jich nesečtcně
se tu mih'.

»Bav se, než se opat vrátí!«
ke mně děl.
»Psaliť hříšníci i svatí
řad těch děl.
Kde obsáhneš země sferu,
celá lidská moudrost věru
v klenby té se tlačí šeru . . .«
Odešel.

A já stál jsem mezi svazky
sám a sám!
Bože, co tu snů a lásky,
plam a plam!
V litery vše chladné slito,
na hřbet zdobným písmem vryto
v žaltáře i na varyto,
tu i tam!

Augustin i Laktanc tady
s Ovidem
k nim se tlačí Euklid zády
v pěvců sněm,
algebra i alchymie,
všecko jásá, všecko žije,
splítá staré utopie
starým snem.

Stojím tady nerozhodnut
krátký mžik;
v tom zrak upnu jako bodnut
na žebřík,
v patro vyšší on se zvedal,
zbožný bratr snad tam hledal
citát — zvon však čas mu nedal,
jak sem vnik'.

Chutě za ním k oné výši
chci se dát,
náhle slyším v chmurné tíši
smát se, smát . . .
Hlednu blíž, tam v klenby stíně,
jako pavouk v pavučině,
divný zjev se chechtal líně,
chlup a hnát.

Malý rarach, jak jej bájí
stará zvěst,
pod římsy se stínem tají.
škleb a lest

v pitvorné mu tváři hrály,
jejíž rty se šklebně smály,
poznal jsem, ten netvor malý
Satan jest.

A již syčel sykem zmije
ke mně v hloub:
»Věda vaše, poesie?
Jakýs troup!
Kde je pravda? — Co ten hlásá,
čím se druhý bujně kasá,
malicherná, směšná chasa,
kam jsi stoup'.

Pohleď k stropu, starý malíř
v blázna snech
za mizerný mnichů halíř
co tam vdech'?
Otec-Bůh ve slávě svojí
v mraků vír, jenž kol se rojí,
hodil svět jak hračku svoji
v let a běh.

Pod ním bradáčů se kupí
valný sněm,
tváře orlí, tváře supí,
lačným rtem
ten se hádá, onen měří,
onen zoufá, jiný věří,
na žhavém co slétá peří
anděl sem.

Z jeho úst se blána vine
v blíž i dál:
Svět a divy, jimiž kyne,
v spor jsem dal
jejich moudré disputaci,
jejich klopotě i práci,
abych, kde jich um se ztrácí,
dál se smál.

V tom je moudrost světa všecka,
hádej, piš!
S vůlí obra, srdcem děcka,
kam chceš výš?
Já tu jeho frašku hlídám,
vysmívám se vašim bídám,
sylogismům, hračkám, hnidám —
pochopíš?« —

S chechtem znik' mi. Přešla rázem
všecka chuť
zapřísti se zeměplazem
v prachu rmuť,
čísti sny a spousty frází,
utopie beze hrází —
Skříply dvéře — Opat vchází . . .
»Vítán buď!«

L.

Rytmy písní, hraví ptáci,
odkud jde váš let?
Zda se s nebe k zemi vrací,
od ní k nebi zpět?

V duše tíseň, v srdce hlucho
zní váš sladký spád
a v něm náhle slyší ucho
rajský koncert hrát

Kdo vás volá, kdo vás láká
s nebes oblastí?
Bzukem včely, písní ptáka,
sladkou účastí?

V naše boje, v naše boly
a v náš suchopár?
Květy na vodách a v poli
mráz co vám i žár?

Zníte, zníte v srdci skryté
echa hvězdných sfer,
z boje vřavy roznítíte
v duši svatvečer.

Zpívejte mi, rytmy, zněte
v žití napořád,
a když jednou umlknete,
též rád půjdu spat!

LI.

I mně jedna ženská tvář
dívala se duši — a se dívá,
nechť jdu dále světem samotář,
nechť se kolem sebe více stmívá.

Světlá záře z ní se leje přec,
zbývá jako po měsíci za ní . . .
pozdrav jara v těsnou ptáka klec,
sladký úsměv v dlouhé umírání.

LII.

U svatého Petra kdys
v jubilejním roku
(nebe modré nad tyrkys
plálo kolem oku),
zřel jsem lidstva davy, davy, davy,
z cizích zemí přišly sem,
jeden zástup hlav a oblak tmavý
s němým patřil údivem,
na pavlán až vstoupí »Sluha sluhů«,
by jim požehnal,
tlačily a tiskly se druh k druhu,
každý hleděl v dál,
kdy se zjeví a kdy vztáhne dlaně,
každý toužil pít
s odpustky to požehnání Páně,
by moh' štěstí v duši, dojat svrchovaně
zpět zas domů jít.

Víro sladká! — Snad jsi klam,
lichá touha pouze?
Nevím, sám však pohledám
v stejné k nebi touze,
skrz hvězd patřím davy, davy, davy
v azur nebes udiven,
v tmavý šer i ve světla vzchod žhavý,
stejně v noc i den,

*

na pavlán až nebeský Král králů
vstoupí v záři své,
patřím, toužím v bolesti a žalu
duše blouznivé,
kdy se zjeví a kdy vztáhne dlaně,
abych mohl pít
s odpuštěním požehnání Páně
a moh' štěstí v duši, dojat svrchovaně
zpět zas domů jít!

LIII.

Skály nahé, basaltové jako černá zrcadla,
sem tam s kšticí černé trávy, která v slunci uvadla,
tísnily se v kruh jak duchů obrovského divadla
pěstí času roztříštěná sedadla.

Ani zvuku, ani ruchu. Kolem rudý slunce žeh
hořel mědí neúprosnou na lebkách jim, na zádech,
ani had v kotouči lesklém nestáčel svůj po nich běh,
štěrk se nesloup', aby vzbudil tisíc ech.

Mrtvý poklid. Jen to slunce, rudé slunce žehlo v dál,
jen ty skály v ohni stály, kam se mdlý zrak ohledal.
Srdce své jsem tlouci slyšel, musí vylezt, já se bál,
pohádky drak stářím slepý z těchto skal.

Zde tak místo, zaklínači, kde by zjevit se moh' v ráz
Uriaš, Bal, Astarota, Gog, odvěký zeměplaz,
ale darmo, nezjeví se, neobnoví v noční čas
Walpurginy noci děsný hodokvas.

Černá nad svět napřažená ruka jeho uvadla
jak sněť suchá odseknutá od stromu, jež upadla,
pouze parné slunce pere v olbřímího divadla
pěstí času roztříštěná sedadla.

Ticho . . . ticho. A tu čekám obraceje k nebi zor,
na andělských zpěvů ohlas, musí sletět s těchto hor,
na to velké Allelujah! Satanův, jimž zkrušen vzdor,
když slet' jako padající meteor.

Na ty zvonky, na ty flétny, na ty rajské citery,
chorál hlasů statisíců, plný vzletu, důvěry,
hymnu plnou zvěstí duchů i kosmické nádhery
nad mrchou té Babylonské příšery!

Ale ticho — hrozné ticho! Nebe jako drahokam
tvrdé, modré, neúprosné sálá slunečný svůj plam,
v němé skály oheň chrlí jak by psalo tu i tam
»Mene Tekel« v čela těmto ruinám.

Či snad — ptám se — v onom boji ač v něm Satan jistě kles',
z praku jeho jeden kámen přece vletěl do nebes?
Proč Bůh němý? Či tak těžce soka porážku zlou nes',
že v tůň Věčnosti a Ticha pro vždy kles'?

Darmo! — Skály basaltové jako černá zrcadla
sem tam s kšticí černé trávy, která v slunci uvadla,
dál se tísní v kruh, jak duchů obrovského divadla
pěstí času roztříštěná sedadla . . .

LIV.

Co zmůže, co zmůže
ten trylek ptačí,
skrz plané když růže
noha má kráčí?

Zajásá on náhle,
zacinká v sluchu,
tak ostře i táhle,
jak pozdrav duchů!

Jak by z dob mladistvých
líbezná ústa
šeptnula: Líbej tich,
láska tím vzrůstá!

To, pravda, dávno již,
a přec tím čárem
vše spadá s ňader tíž,
spíjím se jarem.

Bol písní dojemnou
roztál mi v pláči;
dál jásej nade mnou
ty trylku ptačí!

LV.

Jasmínu hvězdy bíle,
ach, bože, kolikrát
jsem v lepší blaha chvíle
vás viděl nocí plát!

Jasmínu hvězdy bílé
váš vonný výdech táh'
přes jedno čelo bílé
mnou zulíbané v nach.

Jasmínu hvězdy bílé,
co ještě uzřím vás,
než mojí na mohyle
mne smíří se vším čas.

Jasmínu hvězdy bílé,
co z d e jsem nemoh' pět,
vy v celé, plné síle
t a m vydýchejte v svět!

LVI.

Vesnický, hle, hřbitov malý,
vražen mezi strmé skály,
jako dlaň;
stojím mezi jeho vraty
a zřím v dálku divně jaty
v luh i stráň.

Za mnou kostelík je nízký,
ale kolem nikde vísky,
kam jde zrak;
hřbitov sám jen s kaplí pouze
ční tu v horských svahů strouze
do oblak.

Večer padá — vše se kalí.
Poslyš, cinká zvonek z dálí,
zniká zas;
ta ves, Bůh ví, kde se skrývá
v zlomcích jen, jak trhán, zpívá
zvonku hlas.

Ta ves někde v prohlubině
tulí se, spí pohostině
v stínech skal;
rty však otázkou se chvějí:
Proč jen stavěn hřbitov její
v takou dál?

Proč v tu samotu, skal svahy
vražen bez stromů a nahý
v takou výš?
Snad by živí na smrt nevzpomněli,
či snad, aby mrtví měli
k nebi blíž?

LVII.

Ó měsíci, jenž mlčenliv
se díváš v spící smaragd niv,
tkáš stříbro v šero, do stínu,
v žeh zčeříš vodní hlubinu,
zda necítíš jho únavy
tou dálkou v azur mlhavý
jda sám a sám? —
Jak, měsíci, se tobě podobám!

Já rovněž zrak pln pohody
do tajů nořím přírody,
ze stínu lákám mnohý zjev
v lupení modřínů a rév,
před sebou rovněž dálku zřím,
jež unavuje tajemstvím.
Jdu sám a sám,
jak, měsíci, se tobě podobám!

Dnes plný desky zlata kruh,
mátožný zítra v mlze druh,
dnes tříští záře bohatý,
srp tenký pak a rohatý,
teď mraky štván, že v změti jich
zrak v tom tě ztrácí, co tě stih',
vždy sám a sám. —
Jak, měsíci, se tobě podobám!

Já rovněž hříčka přeludů,
míč lehký v dlani osudu,
dnes jásající, zítra něm
jak nebesa ty, měřím zem,
hruď, moře tmy, pak moře hvězd;
snad tato změna život jest?
Však v změně sám,
jak, měsíci, se tobě podobám!

V tvůj patře běh a spěch a let,
vím, zhaslý, že jsi mrtvý svět,
v noc prázdna civíš příšernou,
i s mužem svojím s lucernou,
i s Kainem s roští otepí
i s harfou, v níž král sveřepý
bil v hoři sám —
Jak, měsíci, se tobě podobám!

Jsem rovněž mrtvý jako ty,
pln děsu, prázdna, tesknoty
a darmo srdce tvého taj
chci halit v symboly a báj;
cos jiného vždy cizí zrak
tam najde si — jsmeť oba vrak
a každý sám. —
Jak, měsíci, se tobě podobám!

Ty vypůjčeným světlem pláš,
tvůj svit jsou nitky na rubáš,
do jehož řas se uložíš,
kde moří východních je říš,
za krátký čas bys povstal zas,
zřel v žití skon i hodokvas,
tak sám a sám. —
Jak, měsíci, se tobě podobám!

Já rovněž z cizích světů mám
ten malý záblesk, kterým plám,
jímž světloškou jak ve dlani
zřím na porod i zmírání;
bych v jiném tvaru zaplát moh'
nad kolébky i mrtvol stoh
a vždy též sám. —
Jak, měsíci, se tobě podobám!

A přece v dlaň svou tiskna skráň
dím, dojat, měsíci ó plaň!
Sám zkusil jsem, tvůj chladný lesk
co těchy snést můž' v lidský stesk,
jak poesií obetkat
můž' srdce, jež chce milovat,
nechť třeba sám —
Kéž tobě v tom se vždycky podobám!

LVIII.

Ve klášterním pokladě to bylo.
Co se po věky zde uložilo,
dobrý bratr ukázal mi rád,
paten, monstrancí a berel zlatých
perlami a drahokamy spjatých
ostatků a krucifixů řad;
potom vzácné práce roucha mešní,
dalmatik, štol, drahých ornátů,
leta práce, um kde trne dnešní,
díla svatých snů a záchvatů
Všecko v obět z pilné ženské ruky
bylo dáno na památku sem.
A já ptal se: Jaké tajné muky
a co vzdechů, touhy žalné snem
vetkáno je v tyto drahé štoly,
jaká odříkání, jaké boly,
jakou pustou tíhu života
hostí zde těch skříní samota!
Místo perel já jsem slzy viděl,
místo rubínů jen srdcí krev,
Bohem být za dar ten bych se styděl.
Hanba třásla mnou a marný hněv.
Nádhera, jež tady plá a svítí,
ztracená jsou lidská živobytí!

LIX.

Chmurný večer, plný stínů
s jizby stropu padá,
z venčí v mlhy šerém klínu
kmitají se lada;
sem tam vrba nakřivená.
jako v smutku stará žena
nad potok se chýlí;
chmurný večer, plný stínů,
v komíně to kvílí.

V dálném kraji na hospodě
sedím sám a chorý,
s večerem tím zcela v shodě
v duši stínů sbory.
Přede mnou chléb okoralý,
s vínem tmavým pohár malý
nedotknutý posud.
V dálném kraji na hospodě,
kam mne zavál osud.

Hospodář v tom vejde starý,
hlavou kyne, zdraví,
prchá za stínem stín tmavý,
na stůl světlo staví;
prostý kahan hrubé práce,

v něm však světlo kmitá sladce
přede mnou tak stojí.
Hospodář už zmizel starý,
sám jsem s dumou svojí.

Prostý kahan — malé světlo,
ale jaké divy!
V duši mé cos náhle zkvětlo,
vítej, svite snivý!
Jízba přítulná být zdá se,
družný tikot v hodin hlase
jest jak starý známý —
Prostý kahan, malé světlo,
jak to hraje s námi!

A již sahám po té skývě
a již koflík zvedám,
černým stínům v duše nivě
zvítěziti nedám.
Tvrdý chléb je — trpké víno,
v mysli náhle sladce, líno,
vari! touho smutná!
A již sahám po té skývě,
ona i číš — chutná!

Skoro cítím se jak doma,
víno zdá se sladší,
ba, již píseň hraje rtoma,
sotva srdci stačí.
A ten zázrak a ta změna!
světlem v jizbě způsobena
v kahanu tom prostém,
skoro cítím se jak doma
lásky boží hostem.

Zdrávo světlo na kahanu,
v duši zbouzíš světlo!
Tebou silný jsem a planu,
zmizelo, co hnětlo.
Vari stíny, vari chmury,
upomínek šedé můry
v kouty stropu zmizte!
Zdrávo světlo na kahanu
zářící a čisté!

Zřím, jak mluví k duši hmota,
když se v shodě střetnou;
radost, síla, zpěvná nota
z objetí jich vzletnou.
Sám a sám v tom kraji cizím
žiju duše žitím ryzím
a se vznáším k výši.
Zřím, jak mluví k duši hmota,
v zdar jim zvedám číši!

LX.

Zem se koupá v ohni západu,
žhavá záře nad ní kolem vzplála,
jakby ze slunečných pokladů
velká dlaň vše zlato rozsypala.

Je to jas a sláva vítězná,
až v tom lesku oči přecházejí,
barev stupnice to bezmezná,
která se tu mísí, plete v reji.

Roztržených mračen průlinou
zlaté šípy, terče nachu svítí,
růží kaskady se vyřinou,
temný požár v páře lučin nítí.

Čím jest tato světla orgie,
v níž se halí země před usnutím,
rajských niv ty zlaté lilie
zavěšené nebes nad klenutím?

Mystická to lázeň světla jest?
I les tmavý ohnivé má sloupy.
Je to siré země rudý křest,
dřív než tmavá Noc na trůn svůj vstoupí?

Či snad jsou ty zlaté plameny
onen jas, hra barev, lesk a záře,
pro zrak lidský odlesk ztlumený,
pouhá předzvěst věčné boží tváře?

Aby člověk v stínech večera
cítil, jak ta světlá roste řeka,
jaký triumf, jaká nádhera,
co naň světla v rajské slávě čeká?

Aby oslněný jasem zrak
na lesk boží tváře zvykal sobě?
Možná! — Ale proč dřív Smrti mrak,
a noc dlouhá a tma věčná v hrobě?

---

*

LXI.

Smrt přišla k mému loži
řkouc: »Starý šumař jsem,
jdu přes trní a hloží
až k tobě, hochu, sem.

Tvé srdce, to je loutna,
kde prst můj zahraje,
a všecko, co v ní doutná,
v zpěv, jiskry zaplaje.

Můj smyčec, hnát můj holý,
jak strun tvých dotkne se,
co trápí tě a bolí,
v let dál se povznese.

A pouze radost zbude
a nekonečný klid
a soucit, něha všude
od země po blankyt.«

A já jsem pravil tichý:
»— V těch strunách Satan hrál,
tu noty sluly hříchy,
a v dálce ideál!« —

A já jsem pravil měkký:
»— Sám anděl nejeden
strun těchto zbouzel vděky
a byl to sladký sen.« —

A já jsem pravil snivý:
»— I žena sáhla tam,
já tušil lásky divy
a byly sladký klam.

Vím vše, znám vše, smír pouze
já neznám a s ním ráj,
já čekal na tě v touze —
a proto, kmotře, hraj!«

LXII.

Prší, prší, prší tři dny celé,
zaklet jsem tu horské na samotě;
divnou sychravost mám v těle,
cítím, živlům dán jsem v plen i hmotě.
A déšť téci neustává
s víček nebes mlhavých,
lesů, lučin květná sláva
ztápí se v těch ručejích.
U okna již stojím třetí den,
zasmušen.

Slzy nebes! — Za jaké as viny
stékáte ve siré země klín?
Perlami jste v chvějné pavučiny,
drahokamy v žluté klasy třtin;
ale blátem v bludné koleje
nevystihlých, tajných, lidských drah;
padejte jen šumné krůpěje,
spláchněte a zroste každý prach!
Slzí našich sestry! Náhle cítím
deštné perly, s vámi příbuznost,
v matnou dlaň váš chvějný opál chytím,
padejte, vás nikdy není dost!
Smyjte bludy, schlaďte vášní žáry,
rozlijte se rosou v naši poušť,
tavte v bystřeň ňader suchopáry,
svaté perly, houšť!

Patřím ve váš kmit a vír a sten —
povznešen!

LXIII.

(Ignátu Herrmannovi.)

Po letech zas dotýká se noha
země česká, drahé Tvojí půdy,
víc než jinde cítím dech tu Boha,
víc než jinde cítím, jak jsem chudý.

Z pouti svojí co ti, Matko, nesu,
škeblí lesklých pár svém na oděvu,
v hrsti kytku uvadlého vřesu,
na rtech kytku pochmurného zpěvu.

Drahá půdo, krví prosáknutá,
líbám prach Tvůj, dojat v duše hloubi,
hlíno suchá, spráhlá, bledě žlutá,
kde v prach dědů země prach se snoubí;

Váhám skoro míchat hlínu v Tebe,
již jsem přines' z hrobu Spasitele,
jeho bol Tě ustavičně střebe,
jeho stesk zřím stále na Tvém čele!

Noc on jednu ve svém Gethsemane
prožil v muce — Ty jich statisíce,
krev Tvá věčně po Tvé tváři kane,
a ten kalich plný víc a více!

Zdá se mi, že rouháním by bylo,
bol Tvůj měřit, neb on konce nemá.
Kdy se skončí Tvoje smírčí dílo,
anděl kdy zašumí perutěma?

A tak jako potrestané dítě
hlínu svatou k srdci tisknu v studu,
políbím Tě — odkradu se hbitě,
ale s Tebou věčně plakat budu.

LXIV.

Na »dobrou noc« píseň krátkou
zazpívat chci sobě dnes
divně dojemnou a sladkou
Mlčí les,
hvězdy zlaté nad ním táhnou,
jak se k spící zemi nahnou,
sladkých snů se zástup celý
ve zduch ztmělý
k zemi snes'.

Jeden z nich mi přej, ó Bože!
v samotu a tiši mou,
aby zlatil moje lože,
svítil tmou!
Ó lásce sen? — Ne, jdi dále!
Ó vlasti? — Ten ztopen v žale.
Ó štěstí? — Dál, v mojí touze
vyzněl by jen marnou pouze
modlitbou!

O míru sen, o pokoji
pouze ten mi, Bože, dej,
v citů bouři, vášní roji
ten mi schvěj!
Slzou buď, jež v taji ráda
s tváře v podušku se skrádá.
Tento pouze Bože, jsi-li,
v této tiché noční chvíli,
ten mi přej!

LXV.

Kapko žluče, v moji duši,
odkud steskla's tam?
S hořkostí, jak srdce buší,
já mu naslouchám.

Zda to láska pohrzena,
zrada přátel jest?
Touha mrtvá, nedosněná,
uražená čest?

Pouze cítím, jak se plíží
jed ten krví mou,
jak mi hrdlo stiská, tíží,
oči plní tmou.

V nápoji mém, chleba skývě
stará hořkost zas,
bolí každý květ mne v nivě,
raní každý hlas.

Co to spláchne, zda to smyjí
slzy nebo krev?
Můž' tu zahnati v dál zmiji
vroucí ňader zpěv?

Roztaje na ústech ženy
sladkým polibkem,
či snad v azur ohvězděný
zmizí věštným snem?

Nevím, tupě dál se řítím
v šílené jak hře —
jen tu krůpěj žluče cítím,
jak tam v hloubi vře.

LXVI.

V moje smutné, pusté žití
skvíš se, hvězdo jediná,
kde se v mlhu cesta řítí
a kde tmí se hlubina.

Tvůj svit snivý, dobrotivý,
plný vlídné účasti,
v edenské mne vodí nivy
nad pokrajem propasti.

A jak svítí a jak plane,
cosi v černé peřeje
míhá se a padá, kane,
jako záblesk naděje.

A jak plane a jak hoří,
cosi v duši vykvetá
a jak víra v lepší zoři
zmdleným křídlem poletá.

Sviť, ó sviť, mi v duši moji,
kotvo spásy jediná,
veď, kde strže krok se bojí,
kol, kde dřímá lavina.

Zasviť v temno, kouzli květy,
teplem lásky zahřej hruď,
ztracené mi navrať světy —
lavinu však neprobuď!

LXVII.

Hučí jez a řeka zpívá,
temno kol.
v srdci jakby odjakživa
zrál týž bol:
A jak nota venku hraje,
zraje,
vyhání mne naposledy
z bran zašlého ráje.

Sedím sám a čítám roky,
co zpěv zní,
dnes a zítra v času toky,
pohřební.
A jak nota venku zpívá,
splývá
smutek v srdce, kam se štěstí,
slzu v oku, dívá.

Hučí jez a řeka šumí:
nech to být!
Staré písně, staré dumy,
starý cit!
A jak nota venku zmírá,
zírá
mír v mou duši, mír to hrobu,
mír to všehomíra . . .

LXVIII.

Cesta prašná, cesta dlouhá . . .
bílá prouha
mezi lady v středu polí;
slunce sálá, až se slívá,
azur hoří do šediva,
až zrak bolí.

Někde v dálce vížky, domky,
keře, stromky,
jen ta lada, pole nahá,
jen ta cesta v prachu moří . . .
šílenství, jak slunce hoří,
po mně sahá.

LXIX.

Jak ten vichr stromy třese,
v srdce starý bol se nese,
krouží křídlem havrana:
krouží, jak ten vítr vane,
kroužiti tak nepřestane
od večera do rána!

Odkud slétáš, černý ptáku,
kde své ostří na zobáku
a kde brousíš tuhý spár?
Proč se náhle s větrem zvedáš?
Co v mém srdci chceš a hledáš?
Rozdmýchat chceš jeho žár?

Mrtvo v srdci. V krbu jeho
najdeš tam jen popel všeho
po lásce tam, touze, snech.
A přec biješ, duješ křídly.
Rozvěj i ten popel stydlý
v ráz do světa úhlů všech!

LXX.

Sedíš sama v jizbě svojí,
patříš k měsíci,
jak se tmí a dvojí, pojí
v mraků směsici.

K této mrtvé hvězdě bledé
zřím též v chvíli té,
jeden stejný paprsk sjede
s dráhy věčité.

Tobě v duši a mně v duši,
zda jej cítíme?
Zda on touhy naše zkruší,
mír dá duši mé?

Zda-li v tobě, drahá, vznítí
jaro, lesk a třpyt?
Že dám tobě celé žití,
nech, ó nech mne snít!

LXXI.

Stín tmavý na řece z oblaků olověných
se houpá, v klínu svém pár matných světel nese;
stín tmavý na srdci z všech bolů přetrpěných
se zvedá v mysli výš, jak o půlnoci v lese.

Stín tmavý na řece pár lamp má efémerných,
za chvíli zhasnou je, a temno bude kolem;
stín tmavý na srdci jen hýří v tónech černých,
vnoř veslo písně tam, a vždy se potkáš s bolem.

Stín tmavý na řece příď loďky zčeří náhle
a stříbrem zahraje do posupné tmy břehu . . .
stín tmavý na srdci v své hloubce neobsáhlé
zná pouze věčný vzdech a truchlících vrb něhu.

LXXII.

Bože, jednu krůpěj rosy
nachyl v moji hruď!
to, co ve mně lká a prosí,
ku životu vzbuď!

Snad to budou marné vzdory,
lichý nitra sen,
nehodný, v tvých duchů sbory
míchati se, sten.

Snad vzdech mojí duše mroucí,
žití všecka tíž,
v které srdce moje tlouci,
Bože, uslyšíš!

Jedno! — Kus to tvého díla
a mé duše část,
kde počítá moje síla
Tvoji na účast.

Snad to vzlykne: Naděj, víra,
láska, útěcha!
Jen to v hymně všehomíra
nenech bez echa!

Hleď, jak v duši mé lká cosi:
Pane, se mnou buď!
v písni s jednou kapkou rosy
nachyl se v mou hruď!

LXXIII.

Nejednou jsem vídal, zabrán v hvozdů tiš,
ústup v skalách šerý, kde stál prostý kříž
nebo muka boží, obraz Marie . . .
Ach, co smutku takový kout v duši nalije!

Někoho tam zavraždili, řada tomu let,
z krve jeho modrý zvonek s plnou růží zkvet',
ale ten kout dýchá posud děsem tajemným,
ptákům do zpěvu tu není, chodcům vázne šprým.

Před lety snad stalo se tu velké neštěstí,
nejdivnější o tom v kraji chodí pověsti,
mění se a hynou v ústech lidu kol,
ale místo zachovalo odvěký svůj bol.

Zdaž to místo v stínech sosen, modřínů
není jako srdce lidské, v jehož hlubinu
padla rána, z které ono více nevstane,
kde květ každý, jenž tam vyrost', krví zaplane.

Kolem stromů, které bleskem sžehl Bůh,
staří s úctou chodívali, zmlkl šum a ruch,
leč kol srdce sžehnutého bleskem osudu
hřímá, bouří pestrý život klidně, bez studu.

A přec ono stejně svatý asyl jest,
kam jen právo má se dívat zástup hvězd,
srna kde a kolouch v běhu sotva mohou stát,
kde můž' poutník polekaný jen se požehnat.

---

*

LXXIV.

Komu se kdo odcizuje,
těžký problém v žití!
S naší loďkou hvězda pluje,
na cestu nám svítí.

Mračna mezi nás — však dále
hvězda stejně svítí —
nenaříkej ve svém žale,
je to jedno žití!

V posled v jedné hvězdy svitu,
Bůh ví, kde se třpytí,
splynem v sebe v jednom citu,
v nesmrtelné žití!

LXXV.

Z paprskové příze hvězd,
sladká dumo, v duši mojí
pospěš hnízdo sobě splést,
než svět divý v bouři svojí
rozcuchá, co chtěla's tkát,
odkud modrým motýlem
mohla's vzplát,
v let se dát
tajemným svým za cílem.

Z duchovité příze snů
utkat já chci lože tobě,
v příval pochmurnějších dnů
lékem abys byla v mdlobě!
Tím jen můž' se píseň stát
z ňader vzletší motýlem,
může plát,
v duze hrát
tajemným svým za cílem.

LXXVI.

Smutné šero na krajinu padá.
na obzoru les, kol pustá lada . .
někam dojít — nemožností skoro.
V dálce jen, světlý sen,
na obzoru míháš se — ó Zoro!

Přes výmoly, strže, polní rýhy
klopýtám pln únavy a tíhy.
Tmavý, hvozde, jsi, jak strmá, horo!
V dálce jen, světlý sen,
na obzoru míháš se — ó Zoro!

Dojdu-li přec tužby svojí k cíli!
O mé strázni zda Bůh dobrý zví-li?
Ne můj pot, mou krev roň, každá poro!
V dálce jen, světlý sen,
kmitáš se — ó nesmrtelná Zoro!

LXXVII.

Hledali tě, hledali
na Sinai v bleskném dýmu,
kde prý v hromech zvedaly
se tvé vzlety k Nejvyššímu.

Nad ňadry pak Přírody
z polo odhalené řízy
kmital jim pln lahody
čistý profil tvůj a ryzí.

V ohromných měst Babelu,
v skráni se znamením Kaina,
s tváří zvrhlých andělů,
velká byla's jim a bájná.

V dějin bouřném pochodu,
v lidstva horečnaté snaze,
ve rozruchu národů,
v dobra i zla rovnováze,

V tříšti starých božských soch,
v rumech měst, kde bují býlí,
a kam čilimník a hloh
dští květ zlatý a květ bílý,

Mluv si tajem starých run,
pěničkou si notuj v keři,
mystickým buď vzdechem strun,
chlebem srdcí, která věří,

Buď si duchů opiem,
zpátky hleď, leť napřed o věk,
mečem, vzdechem buď neb snem,
věčná budeš — pokud člověk!

Tebe má v svém srdci on,
promítá tě v kosmu bezdna,
zkad se vracíš, rajský tón,
úsměv, rosa, záře hvězdná.

A tou poutí od věků,
pokud jedno srdce bije,
zdráva budiž v člověku,
nesmrtelná Poesie!

LXXVIII.

Nic duše mé tak nesílí
jak rozvlněné obilí!

Ó pohleď jen v jeho hlubinu,
co v něm je tónů a odstínů,
jak vítr klasy nachýlí
z bledého zlata, jež se mění
na tmavé v každém okamžení,
ať stojí klasy nebo leží,
jak oblaků stín přes ně běží,
k vlčího máku rubínu,
co světel tu a přechodů!
Tu měkkost viz a lahodu
ve chrpě, více, v svlačci bledém,
na jitroceli stříbrošedém,
kde slétají se motýli,
by rosné perly vypili.

Nic duše mé tak nesílí
jak rozvlněné obilí!

Ó považ jen, co všecko snese,
bouř deptá je, jím vichr třese,
jak sviští to ve klasů lese!
A déšť a kroupy tisíceré
na holé pláni, vše tam pere,

a slunce úpal neúprosný . . .
vše strpí, nežli vánek rosný
je opět v sladkou hudbu zvlní,
než hvězdami se nebe plní
a cvrček zpívá ostrou notou.
Ó sladký sňatku ducha s hmotou!
Ó symbole, za krásou, vnadou,
jež zpíjíš vínem duši mladou,
chléb sílící pro ruce dělné
se stkává v písni nesmrtelné
a v pravdě, která nemýlí . . .

Nic duše mé tak nesílí
jak rozvlněné obilí . . .

LXXIX.

V Skotsku jednou, mám to v mysli živě,
bouří zahnán, těžkou cestou zmdlen,
o nocleh jsem prosil úpěnlivě
na barona zámku. Dávno den
zhasnul v mračnech blížící se bouře
mezi tesy rozbrázděných skal,
v středu jichž hrad v sloupech par a kouře
jako fantastický přelud stál.

Jindy bych byl klidně dál šel kolem,
milejší mi horalova chýš,
milejší lán s rozvlněným polem,
se skřivanem jsem tu Bohu blíž!
Ale bouř a cesty dlouhé mdloba
nutily mne, a já zaklepal.
brána skřípla — pochodněmi koba
v stínech vzplála — a já vešel dál.

Jakýs bradáč, chřestě klíči v ruce,
od hlavy mne změřil k patě až,
stát mne nechal, chvatným krokem prudce
k dveřím šel, před nimiž stála stráž.
Rozlétly se třeskem, v zdobném sálu
s hosty baron pil a v kostky hrál,
zrakem těkal od hry ku pokálu,
rubíny tkán který před ním stál.

»Poutník jakýs« — drsný jsem hlas slyšel,
»a chce nocleh . . . Sper tu luzu kat!
Kdo mu říkal, by sem v půlnoc přišel?
měli jste jej nechat vedle vrat!
Je-li však tu již, dost v psinci místa,
jeho starost, by tam dobře spal,
dobrý je-li, boží stráž mu jistá.
lotřík je-li, kdož by dál oň dbal?!«

A již třeskly okované dvéře,
bradáč s klíči po mém boku zas,
kynul rukou, dál náš krok se béře,
po těle mi hrůzou běžel mráz.
Co však počít? Nemožno jít zpátky,
chodbou temně krok se rozléhal.
Na dvoře tu před malými vrátky
stáli jsme, zřím, jak se bradáč smál.

Otočil klíč v zámku rezovatém,
cosi do vnitř houk' a silně hvizd',
přes dva schůdky pak mne strčil chvatem.
Cos jak netopýří lehký svist
letlo nad mou skrání, kolem šero,
jak mé srdce děsný úžas jal!
Zapad' zámek — tmou jak očí stero
rudý žeh a divý plápolal.

Věru, nebylo hůř Danieli
ve lví jámě, kam jej despot vmet';
jak on, tady já stál osamělý . . .
Tichou modlitbou můj chvěl se ret . . .
Zrak si zvolna zvykal na tmu koby,
světlíkem kmit s výše dopadal,
strach a úzkost splašily mé mdloby,
stát a dál jít — já se stejně bál.

Náhle cosi ozvalo se z hlubin,
jako táhlé, temné vrčení,
tmou jsem spatřil zas ten očí rubín,
obraznost má zubů cenění
přidala v ten příšerný zvuk, rázem
temný stín tu přede mnou se vzpjal,
zřel jsem, nohy jak opírá na zem,
tlapy dvě mi na ramena dal.

Ztajil dech jsem, pracky ty mne drtí,
do mé tváře sálá horký dech,
jen se hnouti a jsem synem smrti . . .
Děs ten cítím ještě po letech!
Tak jsme stáli němi proti sobě,
v tom již psů se celý zástup hnal,
steré oči blesknuly tmou v zlobě;
jenž mne držel, strážcem mým se stal.

Druzí psi do půlkruhu si lehli
o krok dál — Ó noc to strašlivá!
k nim se jiní ze všech koutů sběhli,
však můj bdělý strážce nezmdlívá.
Olbřímím svým tělem moje kreje,
cítím jeho tlamy dech a pal
a má duše Bohu hymny pěje,
vstříc že tohoto mi nejdřív slal.

Černorouchá noc nad námi kvačí,
venku bouř se utajila již,
matná zář hvězd zabloudilých stáčí
světlíkem se v tuto zhouby skrýš.
Jak jsem toužebně k ní zvedal oči,
dočkati se jitra jak jsem žádal!
v bázni, pes-li zpátky neuskočí —
on však stál, a jen zrak jeho plál.

Dlouhé hodiny se zvolna vlekly —
nad námi, já slyšel bíti zvon —
jak sloup stál jsem mezi dvěma pekly,
světlíkem zřel v letní noci skon
Z hradebního příkopu tu splýval
jasný trilek, perlil se a hrál.
v pozdrav jitra to tam slavík zpíval,
zlatý svit se plaše po zdi bral.

V tomto svitu zrak moh' rozeznati
v černé, temné koby hluboku
řady psů — dík Bohu, zřel je spáti, —
stíny chrtů, fen a buldoků.
Jen můj strážce nespal. obě tlapy,
napjatý jsem cítil každý sval,
v paže mé, své oči v moje ztápí . . .
Slunce vstává! — Zámek zaskřípal.

Světla záplavou v tom vzplála koba,
s bradáčem ve dvířkách hradu pán.
»Hle, on žije!« divili se oba.
»Věru zázrak, není rozsápán!«
Hvizdnutí, pes rychle tlapy stáhnul,
jaký oddech se mi z hloubi dral!
K pánu skočil pes, a pán se nahnul,
šíj mu hladil a s ním laškoval.

Já stál venku oslněný září,
baron cestu mi v tom zastoupil.
studu nach jsem postřeh' v jeho tváři,
prosil, žebral, já tam hostem zbyl.
Zmožen vínem včera ve rozmaru
do psince mne vrhnout rozkázal,
že jsem šťastně unik' zhouby spáru,
se mnou nyní Bohu děkoval.

»Přísahám při jménu matky boží,«
na rozchodu děl mi povděčně,
»příště každý poutník na mém loži
skloní hlavu k spánku bezpečně!« —
Dlaň mi stisk'. Jak znovuzrozen lesy
dál jsem šel, však často ohlédal
zrak se po zámku, jenž v skalin směsi
jako fantastický přelud stál . . .

LXXX.

Kočičky zas pučí
mladé na sněti,
jarní potok hlučí
ledů ve změti,
skřivan kdesi jásá:
Radost, láska, krása!
Srdce, jak je ti?

Slyšíš? — Ve tvém nitru
hrají andělé;
z noci v den cos k jitru
tíhne vesele
jako křídlo bílé . . .
Snad je tato chvíle
květná neděle?

Z daleka i zvony
ozvaly se již,
slavné, vážné tóny,
a zní blíž a blíž;
svatá chvíle Smíru
letí po vesmíru,
snímá starou tíž.

Kočičky zas raší,
v houštině tik' pták,
vše jest velké, krasší,
líbeznější tak;
velké odpuštění
zem na Eden mění,
vzhůru do oblak!

LXXXI.

S rosou tichý úkoj padá
v srdce květin, v tíseň trav,
v hnědý samet plynou lada,
skvrnami v něm bílý brav;
z dálky kdesi
mezi lesy
kvílí zvon a hlučí splav.

Srdce! Tak je nejlíp tobě!
Velký měsíc z hustých par
uklání se k zemi v mdlobě
kterou ztýral denní žár.
Jsem jak země,
luno, ke mně
schyl se v duše suchopár!

Poros mlhavým jej svitem,
měkkou světla peřejí,
vášně uspi, pohni citem,
rozdechni v květ naději,
ať se nitrem
s novým jitrem
všichni ptáci rozpějí!

LXXXII.

Tajné zdroje, jak jdu lesem,
všady spád svůj mají,
mezi mechem, mezi vřesem
ven se prodírají,
a kde zurčí v kráse prosté,
pomněnka sní, zvonek roste,
motýl s vážkou jsou tam hosté,
jahody tam zrají.

Často myslíš: Místo zprahlé
opuky neb jílu,
ucho skloň, pod zemí náhle
živou tušíš sílu;
teď to klepá, teď to splývá,
šumí, zvoní, nota snivá,
tušíš ji, jak v skále zpívá,
uvězněnou vílu?

Po zvuku jdeš, však již kolem
zem se šatí listy,
kroků pár; jdeš květným dolem,
kouzelnými místy,
a tu omšený kde kámen,
blatouchu kde hoří plamen,
v sítí blýská, tryská pramen
průhledný a čistý!

Tak jest v žití. — Pouště není,
aby v konec boje,
v zápas a trud každodennní
osvěžení zdroje
netryskly nám duše z hloubi
zřídla, běh jichž láska vroubí,
naděj svádí, v pramen snoubí.
Viďte, písně moje?

Někdy, byste v azur tryskly
svěží, nespoutány
ptákem výskly, duhou blýskly,
třeba tuhé rány!
Z ran však ducha na bojišti
nový zdroj se síly prýšti,
rány, písně v doby příští
buďte požehnány!

---

*

LXXXIII.

Město boží, o němž báj
starých věků vypravuje,
svatých nebe, Dantův ráj,
moje pout se k němu snuje;
čím však víc mne kruší stáří,
jinak v mojí mysli září,
jinak se mi představuje.

Dnes bych skoro říci moh',
s člověkem že rost' jsem stejně;
co v snech blahých tušil hoch,
k čemu přiznat bál se chvějně,
vidina ta zářná, bleskná
dosud v bezdno mého teskna
plá, nechť jinak — čarodějně.

Město boží! jindy hrad
v rajské nivě s luzným vděkem,
nepřestal strom kvést a zrát,
oplýval kraj strdí, mlékem:
hradby achat, safír brány,
střechy, strop hvězd směsí tkány
v stejném lesku každým věkem.

Po smaragdu zkvětlých niv
chodí sbory šťastných duchů,
láskou družnou každý živ
cítí věčných slastí tuchu,

na harfy a na cymbály
Hospodinu věčné chvály
z každé houště zvoní v sluchu.

S liliemi ve dlaních,
všichni v bílé ctnosti říze,
a hvězd sedm na skráních,
zapsáni jsou v žití knize,
z trojhranu co mystického
proudí jas a život všeho
v stálém obrodu a míze.

Dospěti tam — ideál!
Za cíl všeho to jsem cenil,
s žízní, hladem bral se dál,
ostruha to v krok, jenž lenil.
Vidina ta vytoužená!
Však i na ni padla změna,
jak můj bájný sen se změnil!

Město boží! Posavad
stejně duše má v ně věří,
ale zmizel bájný hrad
s duchů muzikanty v keři,
a ti svatí s liliemi,
znaky symboliky všemi,
zbledli v hlavě, kde se šeří.

Zřím teď v ducha vidění
prostor, kde se tísní davy,
nemožné jsou k sečtení,
hlava těsně vedle hlavy.
Ruce, nohy plny prachu,
oči v slzách, ňadra v strachu,
ztýráno vše do únavy.

V nedohledných zástupech
k stolu bez konce se tlačí . . .
»Máme hlad!« zní jejich vzdech,
sotva plný stůl jim stačí,
a když každý sytý vstane,
v světle každá bytost vzplane,
Bůh v tom jejich středem kráčí.

Každá rána zcelena,
bolestí a vzdechů není,
každá tužba vtělena
v svatvečera dlouhém snění,
a kde úkoj marná snaha,
v rány srdce aspoň sahá
svaté Smrti zapomnění.

Tak teď město boží zřím,
takto k němu spěju poutí.
Dej Bůh nohám schváceným
u bran jeho spočinouti,
v stínu lásky mezi všemi
složit hůl, šat se škeblemi,
věčný mír tam obejmouti!

LXXXIV.

Jak malý vloček bílé pěny
na nebi měsíc bled a tich,
kol břehy v dumách pohrouženy,
a na všem kouzlo, jak bys dých'.

Číš blankytná se volně klene,
jas v středu, tmavší po kraji,
lehounký vítr loď mou žene,
a vlny hravě splývají.

Pár bílých racků letí v dáli
a zapadá kdes za obzor,
vše hlasy, zvuky zumíraly,
ba nezaskřípe ani vor.

V tom velkém, slavném tichu jitra
jak smíření cos ukládá
se na vše těžké rány nitra,
jímž jediný cit ovládá:

Jak měsíc po daleké pouti
bez hořkosti, pln soucitu
se ztratit, tiše rozplynouti
v nesměrné tůni blankytu . . .

LXXXV.

Kdes ráno v cizí komoře
jsem procit'; dole na dvoře,
jak z postele jsem vstával,
kdos kosu naklepával.

Dřív tento zvuk tak veselý,
dnes divně zněl a ztemnělý;
mně v dumách mezi stíny
se zjevil sekáč jiný.

A moji duši projel mráz,
já cítil, zpozděný jsem klas
na lánu Tvém, ó Pane! —
Ať, co se má, se stane!

LXXXVI.

Na hrázi kamenité ve úpalu,
kde chudý heřmánek jen schnul a vadnul,
u samé řeky na kořenech vrby
co míhalo se duhovitým leskem,
teď zvedlo se, teď kleslo, teď se třáslo
v prstencích srpnového slunce, v kterém
báň nebes hořela. Já blíže přistoup'
a pruhovanou zřel jsem kůži hadí,
jež plna byla kroužků, rýh a vzorků
se stopou úzké a sploštělé hlavy,
kde možná dřív že smrtný jed se tajil.

Já zvedl ji, hrát nechal proti slunci . . .

Kam zmizel had, jenž odložil ji právě?
Snad v nové kůži kolem již se mihnul
a sotva staré všim' si, v které dlouho
žil pod kamením na vyhřáté stráni?
A já se ptal: Oč lidé, my jsme lepší?
Též starou svoji kůži odkládáme
a novou pyšníme se každou chvílí,
co, Bůh ví, od té čekáme a starou,
v níž byla celá, celá naše mladost
a hloubka, naděj, svěžest, co zvem' štěstí,
v ráz ochotni jsme vše hned zapomínat.

Po nových výbojích jdem v nové kůži,
co stará plna duhovitých proužků
u cesty míhá se a leskne z dálky
již zapomněna.
Nad tou kůží hadí
já necítil, jak děsně slunce plálo
na dlouhé, sprahlé, kamenité hrázi.

LXXXVII.

Tempe! Tempe! Údol smavý
vlhké, vonné, svěží trávy
prodchnut hudbou zefyrů.
bukolických píšťal plný.
kde pták zpívá, zvoní vlny,
asyl nymf a satyrů.
v skalách Pan kryt čilimníkem
chodce děsí hlasným rykem
a s hor stáda plaší. shání,
věčný máj i vinobraní,
pocel slunce vesmíru!

Tak v mé mysli roztoužené,
zkazkou věstců odkojené.
bohů ten se údol smál,
až tu na své pouti bludné,
po pěšině málo schůdné
v jeho klín jsem nazíral:
patřil holá na skaliska,
kde se štěrk a slída blýská,
místo faunů koza stěží
po vymletých srázech běží . . .
Sprahlá půda v lůně skal . . .

Kde jsou bozi? Nářek marný!
Hélios jen povoz žárný
žene v dál jak před lety;

jestli v běhu svém tu stane,
kraj zří, který hoří, plane
holý, pustý, zakletý.
Vzkřísit kouzlo — snaha marná!
Cikady jen jednotvárná
cvrčí nota v chodce chůzi
jako v duši bez illusí
fádní píseň poety!

LXXXVIII.

Stará hruše nahrbena
v poli stojí sama,
v haluzích jí vítr stená,
píseň ta mi známa.
Když jsme staří, sami v světě,
po odkvětě,
nemůže to ani jinak, strome, býti s náma!

Máj byl, léto přišlo za ním,
kolem zář a kvítí,
nám cos chýlilo se k skráním,
mladost, radost, žití!!
Touha, láska a sny štěstí!
Jednou kvésti!
Nemůže to ani jinak, starý strome, býti!

Nyní zvolna přijde zima,
cítí ji má duše;
pod sněhem kmen holý dřímá
v delší zimy tuše.
k nám se rubáš dlouhý, bílý
stejně chýlí . . .
Nemůže to ani jinak býti, stará hruše!

LXXXIX.

U plebána chudičkého kdesi
na vsi zastrčené mezi lesy
v loži chudém ždál jsem příchod jitra.
Darmo! Z hlubin zvířeného nitra
stín za stínem vstával, tak že spánku
motýl nechtěl schýlit se k mé skráni.
Tak jsem probděl noc až do červánků.
Sotva kmitl první paprsk ranní,
stopil jizbu brzy světla nával,
v něm jsem na zdi obraz rozeznával.
Brzy moje unavené oko
pochopilo kresby neumělé,
symbolické kresby kouzlo celé.
Duch můj zamyslil se přehluboko.

Na stupnici zřel jsem řadu schodů,
na nichž vývoj lidského byl rodu.
Na nejnižším stupni děcko malé
ze stebélka dutiny
mydlinové pouští bubliny,
v líčku zříš, jak šťastno neskonale.
O stupeň výš s obroučkou hoch hraje.
Ještě výš, a jun se k dívce shýbá,
objímá ji, líbá,
oba v duchu stojí u bran ráje.
Ještě o stupeň zrak těká dál,
statný muž tu stojí

se životem v boji
pevně, jak vlastního losu král.
Hrdě stojí schodů na vrcholu,
od něho pout začíná již dolů.
O stupeň níž, a tu v šťastné chvíli
nad kolébku rodiče se chýlí,
ještě níž, sám vdovec v pláči
ze hřbitova kráčí,
ještě níž kmet šedovlasý
schoulen sedí,
okem ducha zpět v minulé časy,
okem těla na poslední stupeň hledí,
kde hrob otevřený zeje,
jehož přítmí zpola rakev kreje.
V středu, ve průřeze toho schodiště
stojí Smrt, je tenká jako bičiště,
kosu v jednom hnátu, sutky v druhém,
z úst jí kruhem
s legendou list bílý vychází:
»Jen se roďte, bujte, rozvíjejte,
pomalu či rychle k hrobu spějte,
hříšník nebo duše čistá,
pouze kosa má všem jistá!«
V jaké moře bez hrází
vržen duch můj těmi obrazy,
skoro pout jsem konal u všech lidských rodů,
skoro na každém z těch octnul se již schodů,
abych celé lidské žití
moh' zde zříti,
ptát se, v údech, v srdci mdlobu:
»Stojí za to tato cesta dlouhá,
kde se jeden modlí, druhý rouhá,
kde vzdech kletbu stíhá a ples, touha
od kolébky k hrobu?«

Sotva oko obraz tento zahlédlo,
ku protějšku jeho hned se pozvedlo.
Stejný tvar i stupňů rozdělení,
stejné z obrazu též naučení.
Nejníž voják ve železné zbroji,
»Všechněch hájím!« jemu z úst se rojí.
Učenec výš černém ve taláru
»Za všecky já myslím ke všech zdaru!«
Ještě výš kněz s kalichem a křížem:
»Hříšnou zemi s Bohem my jen vížem!«
V středu král byl s žezlem v zlatohlavu:
»Všemu vládnu!« hrdě pravil k davu.
Pod ním tlustý kupec s měšci zlata:
»Vším vás zásobit má péče chvátá!«
Řemeslník pod ním paže silné:
»Všechněch máte z mojí ruky pilné!«
Žebrák potom s mošnou stál a holí:
»Všem jsem na obtíž, a vše mne bolí!«
Nejníž sedlák: »Nechť si záda křivím
pod jhem pánů, já vás všecky živím!«
Poslední schod prázdný stál;
hrudku jsem hned vzal
a tam napsal: »A já poutník sluji,
všecky vidím vás a pozoruji,
všecky chápu, všecky polituji!«
V středu ve průřezu toho schodiště
zas ta Kmotra jako bičiště,
kosu v jednom hnátu, sutky v druhém,
z úst jí kruhem
s legendou list bílý vychází:
»Vaše tužby — vaše služby,
práce, snaha — bída nahá,
děti ďábla, nebo Krista,
pouze kosa má všem jistá!«

V jaké moře bez hrází
vržen duch můj těmi obrazy,
skoro s každým z těchto lidských stavů
setkal jsem se, poznal jejich slávu
i jich bídu, bych zde celé žití
mohl zříti,
ptát se, v údech, v srdci mdlobu:
»Stojí za to tato cesta dlouhá,
kde se jeden modlí, druhý rouhá,
kde vzdech kletbu stíhá a ples, touha
od kolébky k hrobu?«

XC.

Tak vidím jasně: Můj smutku,
my půjdem stále spolu,
ty na chvilku jen se vzdálíš,
než utrhnu květ si v dolu.

A sotva jej přitisknu k retu,
zas budeš již u mne stát,
na květinu dýchneš jak v letu,
a uvidím s čerstvého květu
list po listu opadat.

A zvyknu tomu, a tiše
půjdeme spolu — můj host,
mé druhé já ty budeš,
až pokyne Kdosi s výše
a řekne: Dost!

XCI.

Jsem znaven, mdlý — a věru nevím čím,
zda cestou žitím, prací, nudou všední,
jsem tupý pro myšlenku, pro ten rým,
jímž posud vždy jsem tíhnul z noci ke dni —
Jsem znaven, mdlý a věru nevím čím.

Vše padá z ruky. — Bloudil jsem, to vím,
jak bloudí člověk — to jsou věci všední!
Kde Šimon, by zved' kříž můj citem svým,
neb řek' mi: Silný buď a sám jej zvedni!
Vše padá z ruky — Bloudil jsem, to vím.

Ó lásce, slávě snové — zda vše dým?
Ti nedostupní a ti neprůhlední
a v konec Smrt — zda klid? — jsem znaven vším,
a dohromady jsou to věci všední . . .
Ó lásko, slávo, žití — jste jen dým?

---

*

XCII.

Na bronzovou desku klášterní
tlouk' jsem jednou v chvíli večerní,
honila mne od hor bouře zlá,
a má noha byla chůzí mdlá.

Otevřeno. Bratr fortník v ráz
vyšel, mrzutě zněl jeho hlas:
»Všecko v domě obsazeno jest . . .
Sečkejte — Ne, zbývá číslo šest!«

Chodbou dlouhou šel jsem hmataje,
podle stínu dvéře čítaje,
u šestky tu z malé skuliny
dral se paprsk světla jediný.

Vrazím v dvéře. Kastrum přede mnou
v celly tmu se tyčí tajemnou.
Svíce u hlav — svíce u nohou . . .
Vlídně suď Bůh duši ubohou!

Byla žena to kdys . . . Bledá líc
zdála smát se v svitu voskovic,
že jest v konci strádání a běd.
Já se zachvěl, pochopil však hned.

Také dobře! — Či být lépe můž?
U mrtvé zde ženy mrtvý muž.
Všecko v domě obsazeno jest —
zcela pravda, i teď číslo šest . . .

Venku vichr, liják, blesk a hrom.
okna řinčela a úpěl strom;
s mrtvou já jsem dobře nocoval.
Ráno o sto let jsem starší vstal.

XCIII.

Těcho, bílá holubice
z Noemovy archy kdys
vzlétla's, plachá putovnice,
Araratu vlys
kde se zvedal z vody valu
jako příkrá věž, ––
z mojí bídy, z mého žalu
výš se vznésti spěš!

Vrať se pak a podej zprávu,
co zříš v světě kolem kol?
»Přírody jen starou slávu,
lidstva starý bol!
Stejné je to z tvojí hrudi,
jako z archy tam,
pohled kolem stejně trudí,
vstříc jen letím tmám!

Těcho, bílá holubice,
vrať se v moje srdce, vrať!
Nechť tvá zpráva smuší líce,
vodstva šírá hlať
nechť se mračí bouří stálou
až ku výši hvězd,
jedno! Viď, že neseš malou
smíru ratolest?

XCIV.

Padesát let narozen být dřív anebo později,
jaký dav to nezrozených, pochovaných ideí,
jaký dav to ubitých jest i vzkříšených nadějí!

Lidstvo! lidstvo! — Velká vlna, jak se sbírá na moři,
tichá hlať a brzy vrchol a hned celé pohoří!
V hloubi leží v okamžiku jako chrtů divá smečka,
k hvězdám tryskne v druhém mžiku, Sirius kde malá tečka
modrým světlem kmitá v dáli, Pharus moří hvězdnatých,
a tu z hloubi zazní nářek, a tu s výše zazní smích.

Jeden život v padesáti letech vyhraněný jest,
za tu dobu postihnout lze pásmo lidských snů a cest,
ze tmy k světlu jako vlna lidský duch tu může se vznést!

Však i vlna, ač se z dálky celým zdá být pohořím,
z atomů jest, z kterých každý volá: Trysknu! Zahořím!
Jedny spláchne vichr divý, jiné skanou v propast noci
v této řeži, víru, tísni, udolány bez pomoci;
jen kdo dělný, nesmrtelný výš se vznese, zaplá tam
na čelence člověčenstva nejzářnější drahokam!

Jeden život v padesáti letech vyhraněný jest,
buď mu úděl věčné temno neb cimbuří věčných hvězd,
na němž bude v příští věky zářit, plát a věčně kvést!

Padesát dřív — pochodní jest, ozařuje nic a zmar,
pozděj' tolik mohlo hlásat: Naděj! Vítězství a Zdar!
Síla tatáž v obou hoří, ale velký duch to času,
ten ji zbarví a ji řídí v zatracení nebo spásu,
jak se velká miska kloní na vahadle dějin jen,
zítra triumf! mohlo zníti, co dnes žal a kvil a sten!

Jeden život! Přijde na to, kdo sloup jeho osvítí,
zda se Bůh či Satan na něm svítilnou svou zachytí,
zda mu heslem: K světlu! K výši! nebo: V zmar a nežití!

V prismata těch duchů kdo jen hází svojí lampy zář?
Kdo z nich kouzlí tmu a duhy? Kdo z nich lidstva na oltář
klade květ a plody zralé a kdo padavky a býlí,
prskavek kdo marný plápol a kdo vzruch, jenž plný síly?
Kdo to řídí, kdo to vede, Boha dech či Náhody?
Reakce stín, davů vření, nebo vichr Svobody?

Padesát let! — vlna lidstva! Kde zhas' jeden, druhý vstal,
jedna vlna splyne v druhou, celé moře hučí dál...
Lidstvo! lidstvo! kam se řítíš, a kde jest tvůj ideál?

XCV.

Noho mdlá, noho mdlá,
kudy's šla?
Srázy skal a břehy moře,
všady s tebou spělo hoře,
cizí, neznámá moc zlá.

Obzory! Obzory!
Za hory
dál to láká, dál to nutí,
srdce plné vzdorných hnutí,
srdce plné pokory.

Nebe, zem! Čím tu jsem?
Motýlem!
Z kukly vzlét' jsem, těkám chvíli,
barvami a světlem zpilý,
do kola mi všecko snem!

Moře krás! Zajdu zas,
kam jen as?
Kéž jsem kosmu na divadle
aspoň kvítko s štěpu spadlé,
aspoň udupaný klas!

XCVI.

Zřel jsem ondy na vinici
— říjen byl —
lidi víno trhající,
lisující
ze všech sil.
Ráno střelou slunce ještě
hrozen raněn plál,
v toku krvavého deště
večer v kádi tál;
a přec plál,
mně se zdálo, sešlapaný tento hrozen že se smál.

Pomyslil jsem, oč jsem více,
plachý host,
druhů-hroznů v statisíce.
do směsice
planý skvost
vržen, sšlapán, v lisu ztracen,
abych mohl vzplát,
v lidstva číši světlu vrácen
diamanty hrát,
věčně plát; —
vím, že, hrozen sešlapaný, dál se budu vděčně smát!

XCVII.

(Al. Jiráskov.)

Sám stál jsem v šerém dómu. Oken malbou
jen slabá západu zář prokmitala
a v barvách vznítila se sterou šalbou
a po stěnách a na podlaze hrála.

A z hloubi dómu dojemně to znělo,
jak znavených zpěv marnou žití poutí,
jak sten, v němž pata krvácí i čelo:
Nám ni budoucím nedej zahynouti!

Sám proti hrobkám stál jsem našich králů
a ptal se ducha dějin k slzám vzrušen:
Což věčná bude poušť našeho žalu,
což nebude náš starý žernov zkrušen?

Již tenkrát před věky v prorocké tuše,
že kol nás všecko bortí se a hroutí,
zde lkala utýraná česká duše:
Nám ni budoucím nedej zahynouti!

Již tenkrát v přísvitu těch hroznych dějů,
jež krví jsou a slzami zde vryty,
týž zazněl kvil, jejž plachý zde dnes pěju,
již srdcem dědů tytéž chvěly city!

Nám nedej zhynout ni budoucím, Pane!
Vždy v boji tedy, na stráži a v bdění,
vždy v práci naši pot a slza skane,
a nikde, nikde, nikde vykoupení!

Již tenkrát cítil děd, co dnes rve vnuka,
vždy zápas jen a vždycky nářek pouhý,
a nikde, nikde, nikde není ruka,
by vryla v skálu kotvu naší touhy!

Vždy moře kolem — nepřátelské moře,
a my v něm sami dlouhou věků poutí,
a jen ta píseň v naše věčné hoře:
Nám ni budoucím nedej zahynouti!

Tak od pravěku my se o píď rvali,
o svoje kolébky a rovy dědů,
chrám budujíce na stráži jsme stáli,
dva kroky zpět za krok jediný k předu.

A tradicí dnes bolnou po staletí,
jak znavenému chodci dlouhou poutí,
zní nápěv, naše zpívají ho děti:
Nám ni budoucím nedej zahynouti!

Boj, věčný boj, a nesmíme zmdlít ani,
vždyť na té půdě všecko jest, čím žijem;
tak v resignaci nové požehnání
a nový úkoj z této písně pijem,

A nezhyneme, ať ta píseň hromy
zní v celý svět, ten kol nás ať se hroutí,
jí budou skály naše znět i stromy:
Nám ni budoucím nedej zahynouti!

XCVIII.

Fantómy, bubliny
z mé duše hlubiny,
která se vlní jak moře,
rostou a stoupají,
chvíli se houpají,
rozumu než kmitne zoře.

Duhami zahrají,
rosou pak roztají,
zbude vždy po nich jen hoře.
Však z duše hlubiny,
fantómy, bubliny
nové se zrodí jak moře.

Co s nimi dělati?
Nechat je roztáti,
na vlastní dívat se hoře?
Nechat je zapláti,
v píseň je vetkati
v paprsků měnivé moře?

Stržen v jich objetí
nemohu věděti,
mé zda jen tlumočí hoře;
možná dost. svojí hrou
všeho že odlesk jsou,
lidstva snů nezměrné moře!

XCIX.

Přemítám, co dlouhou poutí
žitím, Pane, jsi mi dal.
Vetchý vrak jsem, jenž se hroutí,
třtina, jež se větrem kroutí,
celý život — žal.

V skutku celý? — Nevím sám,
promiň, o tom přemítám.

V mládí plálo vše a hrálo,
byl to všední, krátký sen,
k lásce srdce zdlouha zrálo,
a když přišla, pak se bálo
uvěřiti jen.

Byla u mne? — Nevím sám,
promiň, o tom přemítám.

Velké snahy, malé skutky,
hojné city, slabý vzruch,
nepřátel roj, divé půtky,
života až vratké sutky
převrátil zlý duch.

Převrátil je? — Nevím sám,
promiň, o tom přemítám.

Malý ještě zbytek písku
zvolna splývá — kyne čas,
já se šourám a Smrt v trysku
jede za mnou, již je v blízku,
stačí jeden ráz.

Klesnu brzy? — Nevím sám,
promiň, o tom přemítám.

Však i v tomto přemítání
paprsk jasní tmavý žel:
já měl všecko plnou dlaní,
žel, jen užit v plném plání
jsem to neuměl.

Tu jen bolest cítím sám,
promiň, to když přemítám!

C.

Jak jdu lesem, polem sám,
cítím, že již umlkám.
Květem zvadnu,
plodem spadnu
s žití stromu v náruč tmám.

Málo vrozený jen cit
brání se, chtěl dál by žít,
zbytek mízy,
dost snad ryzí,
chtěl by rašit, na květ mít.

Co tak o tom květu sním,
za sebou zrak zlobný zřím:
»Chudý kvítek,
smutný zbytek
staré slávy, co jen s tím?«

Než být jiným v žert a smích,
dovol, Pane, abych ztich',
při mém díle
v plné síle
aby posel tvůj mne stih'!

Slední ješitnosti sen,
slyšet vlastních větví sten
a řeč lidí,
pád již vidí:
»Byl to přece pěkný kmen!«

CI.

U Trappistů mají pěkný zvyk.
Hrob si kope každý řeholník.

Škoda jen, když mrtev k zemi padˊ,
sám že nemůž sebe zahrabat.

Z toho jedno naučení vem,
pokud nosí tebe boží zem:

Třeba na smrt sobě uvykej,
bratrů pomoci se nezříkej! —

U Trappistů mají pěkný zvyk,
mlčet musí každý řeholník.

Mlčí ovšem, co však dum a snů
za to klíčí v duši řadem dnů?

A jsou všecky, všecky svaté jen?
Sebe vzdát se — zcela marný sen!

Hrob si kopej a mlč, kam se hneš,
sebe, sebe nikdy nezbudeš!

CII.

Na pustém břehu moře kdesi na severu
jsem náhodou byl svědkem — den již mizel v šeru —,
jak na hřbitově prostém kladli muže v zem,
jejž příboj, Bůh ví odkud, zavlík' sem.

Dav žen a dětí pouze. — Muži v moři kdesi
o sousto výživy se rvali s proudů běsy.
Kněz šedovlasý shrben řečnil nad hrobem
zde neznámého plavce, jejž příboj zavlek' sem:

„Ó neznámý ty bratře, proudů jejž bouř divá
sem vrhla, hrstka hlíny jediná ti zbývá,
my neptáme se, odkud jsi vyjel, kam jsi měřil,
nevíme, jakýs rodák, ni v jakés bohy věřil.
Jen tělo zříme chladné s hrůzou pospolu,
jak příboj strhl tebe snad až od pólu,
jak hnal tě, rval tě, dral tě bouřnou řekou, —
a jediný ví Bůh, kde pro tě slzy tekou!"

To domluvil a hroudy dunčly již temně
na vyvržence moře, na cizí dítě země,
a stíny táhly již, jež vesmírem se vlekou...
Ó, jediný ví Bůh, kde pro tě slzy tekou!

A [illegible] šel jsem dál a v neznámo se řítil,
to kněze requiem jsem v hloubi duše cítil,
a smutek hluboký mne ztopil valnou řekou —
Ó, Bůh jen, Bůh to ví, kde pro mne slzy tekou!

CIII.

Říkají mi stále starci,
filištíni, mravokárci,
že tvůj, Bože, svět
ze dne ke dni horší jest,
prchla radost prý a štěstí
z této tůně běd!

Říkají tak — kdo to věří,
každý zrakem svým vše měří,
i já činím tak:
Vidím mládí bujet kolem,
květ se pestřit lesem, polem,
slyš, tam zpívá pták!

Děti, tváře nach, vlas zlatý,
naproti mi běží z chaty
v jarní, svěží vzduch;
šumí dub, včel plna lípa,
jeřáb vrzá, rumpál skřípá,
všady práce ruch.

Nové dílo lidstva roste,
o němž děcko v mysli prosté
nemohlo ni snít,
mrtvé národy se křísí,
v aleluja tvorstva mísí
chorál svůj: Chcem žít!

Potlačených rabů davy
k slunci tyčí skleslé hlavy.
to snad hříchem jest?
Řinčí pouto, okov padá,
myšlenka dí: Má jest vláda
z hlubin k výši hvězd!

A v tom vření a v tom víru
umění svou číši míru
podává kol všem.
Vždy dva šťastní v háj si zajdou,
vždy se šťastné rety najdou
nad kolébek snem.

Slunce tvoje stále hoří,
ve tvojich hvězd věčném moři
lásku lze jen číst!
Jen to umět ve všemíra
knize, když nám síla zmírá,
obrátiti list!

CIV.

Poutník se loučí.

Nežli za tím rohem skály zmizím,
která sluje Smrt, ať jedno zvím:
že svým jsem pěl, ne cizím.

Může býti skromnějšího přání?
Nechci laur ni potlesk za svůj rým,
chci pouze — naslouchání.

Však již ani tak se nenabízím,
dostačí mi, a to jistě vím,
že byl jsem vždycky ryzím.

A s tím již klidně zmizím.

CV.

Rtem vadnoucím hymnu možno-li pět?
Lze perutí zlomenou dáti se v let?
Lze k přípitku dopitou povznésti číš?
Lze květinu podat v dar, jež zvadla již?
Já, střelený pták,
chci zkusiti tak,
vzlétnouti výš!

Ó božství! Sílo neznámá a ryzí,
na jejíž povel, atom pějící,
jsem směl se vznésti z lemu tvojí řízy
a prchat k světlu temnot směsicí,
dík za to vem, že chvilku směl jsem jásat
a lkát a hynout! Nechť i v bolestech
pel hvězdný za vše s perutí svých střásat
a snít, že dál živ budu v aeonech!
Tu píseň díků, roztoužení, síly,
tu píseň čistou jako holub bílý
mi dozpívati nech!

Ó přírodo! Na všecky srdce rány
jež kladla's hojící svých vděků čár,
nechť nerozumným děckem stokrát zdraný,
jež o blesk lkalo vlastní na stožár!
Dík za to vem, že spát jsem mohl tichý,
kde šumčly tvé stromy, kypěl mech,
že v sny mi zněly hrdliček tvých smíchy
a hřál tvůj dech mne v hroznů topasech!
Tu píseň díků, radosti a plesu,
tak čistou jak dech moří tvých a lesů
mi dozpívati nech!

Ó lidstvo! Věčný Briaree, v sporu
sám s sebou jenž se stále potácíš,
ty Spartaku ve vlastní vůle svoru,
jenž každým věkem znova krvácíš,
dík za to vem, z tvých vzletů a z tvé viny
že pravdy velké žár v mé nitro šleh',
vstát, stokrát poražen, vklán stokrát v stíny,
zřít ideal tvůj krásy v plamenech;
za rány vše, jež padly z tvojí ruky,
tu píseň hlubokou jak tvoje muky
mi dozpívati nech!

Ó srdce moje! Danaidko plachá,
ty loutno, plná potrhaných strun,
ty orle sražený, jenž křídly máchá
a přece tíhne stromům do korun!
Dík za vše vem, čím's v žití kdy mne rvalo,
za úzkost, bázeň, lásky shon a vzdech,
za množství vůle i za síly málo,
za tlukot svůj, za věčný vír a spěch,
jenž stále mřít chce a se smrti brání —
tu píseň resignace v pousmání
mi dozpívati nech!

Rtem vadnoucím hymnu možno-li pět?
Lze perutí zlomenou dáti se v let?
Lze k přípitku dopitou povznésti číš?
Lze květinu podat v dar, jež zvadla již?
Já, střelený pták,
učinil tak,
vzletěl jsem výš!

PG
5038
F8A17
1895
díl 1

Frida, Emil Bohuslav
Souborné vydání básnických spisů

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

SITY OF TORONTO LIBRARY

NÁKLADATELSTVÍ

J. OTTO

V PRAZE